

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ и Указ

Щытхъуцъу «Адыгэ Республикэм апшъэрэ еджапэмкӀэ изаслуженнэ юфышӀ» зыфиӀорэр Н.М. Шышхъэм фэгъэшъошэгъэным ехъылагъ

Научнэ-егъэджэн юфшӀэ-нымкӀэ ыкӀи ӀэпӀэсэныгъэ ин зӀэ кадрэхэм якъэгъэхъазы-рынкӀэ гъэхъагъэу илэхэм апае щытхъуцъу «Адыгэ Республикэм апшъэрэ еджапэмкӀэ изаслуженнэ юфышӀ» зыфиӀорэр Шышхъэ Нелэ Мыхъамэт ыпхъум — апшъэрэ гъэсэныгъэ зыщарагъэгъотырэ федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ къэралыгъо университетыр» зыфиӀорэм лиературэмрэ журналистикэмрэкӀэ икафедрэ идцент фэгъэшъошэгъэонэу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТХЪАКӀУЩЫНЭ Аслъан къ. Мыекъуапэ, бэдзэогъум и 24-рэ, 2012-рэ ильэс N 160

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ и Указ

Щытхъуцъу «Адыгэ Республикэм шӀэныгъэмкӀэ изаслуженнэ юфышӀэшху» зыфиӀорэр А.Т. Шъоолыхъэм фэгъэшъошэгъэным ехъылагъ

Наукэм гъэхъагъэу щышӀы-гъэхэм ыкӀи ильэсыбэ хъугъэу юф зэришӀэрэм апае щытхъу-цъу «Адыгэ Республикэм шӀэныгъэмкӀэ изаслуженнэ юфышӀэшху» зыфиӀорэр Шъоолыхъу Айдэмуркъан Титыу ыкъом — апшъэрэ гъэсэныгъэ зыщарагъэгъотырэ федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ къэралыгъо университетыр» зыфиӀорэм философиэмкӀэ ыкӀи социологиэмкӀэ икафедрэ идцент фэгъэшъошэгъэонэу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТХЪАКӀУЩЫНЭ Аслъан къ. Мыекъуапэ, бэдзэогъум и 24-рэ, 2012-рэ ильэс N 161

Районым иллыкӀохэм алукагъ

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ ТхъакӀушынэ Аслъан муниципальнэ образованиеу «Шэуджэн районым» къыкӀыгъэ лыкӀо купым тыгъуасэ лукагъ. Юфтхъабзэм хэлэжъагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, АР-м финансхэмкӀэ иминистрэу Долэ Долэтбий, АР-м мэкъу-мэщымкӀэ и Министерствэ ипашъэу Юрий Петровыр. Районым исоциальнэ-экономическэ зытет непэ зыфэдэм, гъэхъагъэу ыкӀи шыкӀагъэу илэхэм, гумэкӀыгъо шъхъалэу къэуцухэрэр зэрэзэшуйыхэрэм, нэмыкӀхэми бгъухэр атегушылагъэх.

Апэрэ юфыгъоу лыкӀо купым хэтхэм къалэтыгъэр ХъапакӀэм икӀутыр (кӀутырэу Хъапачевым) шашӀынэу шырагъэжъэгъэ еджапӀэм иухыжыын ары. АщкӀэ АР-м и Правительствэ Ӏэпылэгъу къафэхъунэу зэрэщыгугъыхэрэр къалуагъ.

«Къуаджэм хэхъоныгъэхэр егъэшӀыгъэнхэр» зыфиӀорэ федеральнэ программэм мы

псэуалъэр 2013-рэ ильэсым хагъэуцонэу къээрэуогъоигъэхэм зэдаштагъ. ЕджапӀэм имызакъоу кӀэлэцӀыкӀу ӀыгыпӀи ащ дыхэтӀыцтэу агъэнэфагъ.

ЛъжъапкӀэм итынкӀэ юфхэм язытет зыфэдэм, финанс къыныгъоу районым илэхэр дэгъэ-зыжыгъэнхэм фэшӀ шӀэгъэн фаехэм, нэмыкӀ лъэныкъохэми нэужым атегушылагъэх. Рай-

оным шыпсэухэрэр анахъэу зыгъэгумэкӀырэ юфыгъохэм къатегушылагъ мы муниципальнэ образованием ипашъэу Хъуажь Налбий.

— Республикэм имуниципальнэ образованием афэдэу Шэуджэн районым тишӀуагъэ едгъэкӀыным, цӀыфхэм ящӀыкӀэ-псэукӀэ нахышӀум фӀкӀо-ным сыдигъуи тыналэ тетэгъэ-

ты. Ау ежъ районым ипашъэхэми ялофшӀэн нахъ агъэлъэшын, инвесторэу мыщ къыхъэхэрэм япчъагъэ нахыбэ ашӀыным аналэ тырагъэтын фае. Джащыгъум районым иэкономикэ хэхъоныгъэхэр ышӀыцтых, ыпӀкӀэ лъыкӀотэщт. Амалэу щыӀэмкӀэ Ӏэпылэгъу тыкӀызэрэшъуфэхъуштыр джыри зэ къыхъэгъэщымэ сшӀоигъу, ау шӀо къышъуфэгъэгъэ пшъэ-рылхэр зымы зэрэшъуфимы-гъэцӀкӀэщтхэр къыжъугурылон фае, шъоры ар зипшъэдэкӀы-жыыр, — къылуагъ ТхъакӀушынэ Аслъан лыкӀо купым хэтхэм закъыфигъазэзэ.

Къумпыл Мурат, Долэ Долэтбий, Юрий Петровым зӀу-кӀэгъум къышӀалэтыгъэ юфы-гъохэм еплъыкӀэу фырялэр къыралотыкӀыгъэх, районым Ӏэпылэгъу зэрэфэхъунхэ альэ-кӀышт лъэныкъохэр агъэнэ-фагъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам. Сурэтхэр А. Гусевым ты-рихыгъэх.

Лъэшэу тыпфэраз

Лъытэныгъэ зыфэтшӀырэ Аслъан Кытэ ыкъор!

Адыгэ Республикэм шӀухъафтын инэу фэшӀыгъэм — дунаим анахъ шыщӀырыло пианистхэм зыкӀэ ащыцъу, урыс ыкӀи советскэ фортепиан-нэ еджапӀэм хабзэу хэлхэр къыгъэнэжъхэзэ, ежъ ышӀхъэкӀэ уахътэм диштэрэ зэхъокӀыныгъэхэр фэзышӀырэ Денис Мацуевыр къызэрэбгъэблэ-гъагъэм фэшӀ лъэшэу тыпфэраз.

Адыгеим и Къэралыгъо филармоние исценэ апэрэу Р. Шуман «исим-фоническэ этюдхэр», джащ фэдэу С. Рахманиновым ипроизведениехэу бэрэ къырамыгъалохэрэр къышӀыгъэх. Денис Мацуевым ыкӀи ащ иныб-джэгъу-музыкантхэу джырэ урысые музыкальнэ искусствэм ижъогъо шъыпкӀэу щытхэм якъэгъэлъэгъон Адыгэ Республикэм ищӀыныгъэкӀэ хъугъэ-шӀэгъэ инэу плыгъэн плэкӀыщт. Ащ игъусэгъэ цӀыф ӀэпӀэсэхэр: Нью-Йорк шыщ виолончелистэу Борислав Струлевым, контрабасистэу Андрей Ивановым, ударникэу Дмитрий Севастьяновым ащымыгъушпэ-жыщт такыкъ гушӀуагъохэр цӀыфхэм къафахыгъэх.

Музыкэм хэшӀыкӀышхо зэрэфыуиӀэм ыкӀи Адыгэ Республикэм икульту-рэрэ искусствэрэ яхэхъоныгъэ уилахышхо зэрэхэпшӀыхыгъэм афэшӀ лъэшэу тыпфэраз.

Укызыхъугъэр ильэс 65-рэ зэрэхъугъэм фэшӀ гуфэбэныгъэ хэлъэу тыпфэгъушӀо! ЗэкӀэ мурадэу уиӀэхэр къыбдэхъунхэу, шыӀэкӀэшӀу уиӀэнэу, Хэгъэгум ифедэ зыхэлъ юфэу бгъэцӀакӀэрэм гъэхъагъэхэр шыпшӀынхэу пфэтӀэло! КыпфэшӀыпкӀэ, шӀу узылэгъурэ цӀыфхэр ренэу уерэгъусэх!

ИскусствэхэмкӀэ Адыгэ республикэ кӀэлэцӀыкӀу еджапӀэу К. Хь. Лъэцэрыкъом ыцӀкӀэ щытым иадминистрациерэ икӀэлэгъаджэхэмрэ.

АР-м и КЪЭРАЛЫГЪО СОВЕТ — ХАСЭМ

Пстэури игъоу альэгъугъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм изичэзыу япшыкӀуенэрэ зэхэсыгъо тыгъуасэ, бэдзэогъум и 25-м, къалэу Мые-къуапэ щыкӀуагъ. Ар зэрищагъ Парламентым и Тхъаматэ игуадзэу Ӏэщэ Мухъамэд.

Шэны зэрэхъугъэу, Парламентым изэхэ-сыгъо илофшӀэн хэлэжъагъэх АР-м и Лышхъхъэу ТхъакӀушынэ Аслъан, АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Муратэ, фе-деральнэ инспектор шъхъалэу Адыгэ Респу-бликэм иминистрэхэм ащыщхэр, суд ыкӀи правухъумэкӀо органхэм япашъэхэр, феде-ральнэ ыкӀи республикэ гъэцӀкӀэкӀо хабзэм иорганхэм ялэшхъэтетхэр, нэмыкӀхэу ра-гъэблэгъагъэхэр.

(ИкӀгъух я 2-рэ н. ит).

Пстэури игъоу альэгъугъ

(А 1-рэ нэклуб. кышцжэ).
Парламентым игъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо палатэ кызырсыгъэр арынкли мэху мызэгъогум повесткэм Иофыгъо бэклае зыкыхагъуоцогъагъэр ыкли ахэм янахыбэр еджэгъуитлукли аштэнэу зыкыхагъуэр.

Пстэуми анахь охьтабэ ахыгъ «Правительствэ сыхъатым» тегъэпсыкыгъэ Иофыгъуитлоу депутатхэр зытегушылагъэхэм. Депутатхэр ядэгъуэх министрэхэм я Кабинет кышагъэхъазырыгъэ къэбаритлук. Адыгеим ит гидротехническэ псэуальэхэм языхтэ ыкли ахэр псыкхуным зэрэфхъазырхэм ехылаагъэу зэхэсыгъом кышыгушылагъ псэолъэшынмклэ, транспортмклэ, унэ-коммунальнэ ыкли гъогу хьымэтхэмклэ Адыгэ Республикэм иминистр игъагъэ Николай Янушкевич. Гидротехническэ псэолъэ пчъагъэу республикэм итхэм, ахэр зылэ илхэм, псэуальэхэм языхтэ, щыклагъэу шылэхэм къагъушылэзэ, ащ хигъэунэфыкыгъэ джы кызынэсыгъэм зылэ илхэр мыгъэунэфыгъэу псэолъэ бэклае республикэм зэритыр ыкли ахэр тхылъхэмклэ гъэунафэгъэхнэхм ехылаагъэ Иофшэныр зэрэлъагъэагъуатэрэр. Цыфхэр, ахэм ямылкъу, нэмыкI объектхэр

псыкхуным шыгухъумэгъэхнэхм ехылаагъэ Иофшэныр бэклае республикэм шызэшугахыгъ. Арэу цытми, анахь чыплэ кыинэу къэ-нэжыбэр псыхъохэм якуэбзын, чыгхэу, нэмыкIхэу псым кыы-хыхэрэр зыщызэтеохэрэ чыплэ-хэр нахь куу шыгъэхнэр ары. ГухэкI нахь мышлэми, псы объек-тхэм зы бысым ягъу зэрэщы-мытым ыкли мылкъоу пэгуагъа-хэрэр зэрэмаклэм къахэкIау, а кыныгъор зэрищыклагъэм лыкIахъэу джырэклэ дэгъэзы-жыгъэ хъурэп.

Агъэнэфэгъэ Иофыгъомклэ Краснодар псыгышлэм мэхъанэшхо зэригъэ кыдалыгъэзэ, а объектхэр зылэ илгъ организаци-ем ипашэу Геннадий Никифоровым кышотатгъэхэм зэхэсы-гъом хэлэжыагъэхэр ядэгъуэх, учлаби ратыгъ. Кызыригъа-гъэмклэ, псыгышлэм игъэкIа-жын ехылаагъэ Иофыбэ агъэ-цакIа, а Иофшэныр лъагъэ-кIуатэ. Джащ фэдэу ежхэмклэ анахь кыинэу шыт лъэныкхэм къащыгуцугъ, кыгуагъ респу-бликэм имуниципальнэ образова-ниехэм зэгурылонгъэ адырхэу ялофшэныр зэрэзыхащэрэр, псы-гышлэм ыцлэ IаекIа зэрэгъуэр дэгъэзыжыгъэхэм иофыгъохэр зэрэзыхащэрэр.

«Правительствэ сыхъатым»

хэтэу агъэнэфэгъэ ятIонэрэ Иофыгъомклэ, нэмыкIау къэпIон хъумэ, республикэм имэкъумэщ хызмэт негъэ изытет ехылаагъэу къэгъушылагъ мэкъу-мэщымклэ министрэу Юрий Петровыр. Ащ зэрэхигъэунэфыкыгъэмклэ, чыопсым изытетыгъэм елгы-тыгъэу, мыгъэ мэкъумэщ хызм-мэтым чIэнэгъэ шIуклае ышIыгъ, лэжыгъэу къахыжыгъын алъэ-кыштыгъэм хэпшыкIау кыы-щыклагъ. Ащ емылгытыгъэу, лэжыгъэм илхыжыгъын етIуп-щыгъэу лъагъэагъуатэ, Iуахы-жыгъэу къэнагъэр мэкIа дэд. УпчIэхэм джэуап къаритыжыгъэ кызыригъагъэмклэ, мыгъэ лэ-жыгъэм ыуасэ шIуклаеу кыы-дэклоен ылгъэкIышт. Сыда пIомэ нэмыкI Iэклиб къэралыгъэхэм ичIопсым кыныбэ къафыхыгъ ыкли лэжыгъэ гъэтIылыгъэ зэрагъэулуным фежыагъэх. Бы-лымхуным изытет уигъэрэзэн дэдэу шытэп. Ау программэ зэ-фэшыгъафхэм ахэлажыгъэхэзэ от-раслэм зыкыгъэагъэжыгъэхэм епхыгъэ Иофыгъохэр респу-бликэм щызэрахъэх.

Зэхэсыгъом апэрэ ыкли ятIо-нэрэ еджэгъухэм ателыгъгъэ законопроект тIокIырэ тIурэ цыхэшлэагъэх, ышIыкIау кызы-рэщытIуагъэу, ахэм янахыбэр еджэгъуитлукли аштагъэх. Джащ фэдэу федеральнэ гупчэм фэклорэ джэпсэлъитIу адыра-гъэштагъ. Парламентым изыгъэ-сэфыгъо пIалъэ ехылаагъэ унашъуи ашIыгъ. Зэхэсыгъом пстэумкли Иофыгъо щэклIырэ блырэ щыхэплэагъэх, пстэури игъоу алъэгъугъ.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Иофыгъо зэфэшъхъафхэм атегушылагъэх

Адыгэ Республикэм иминистрэ-хэм я Кабинет планернэ зэхэ-сыгъоу тыгъуасэ илагъэр зэри-щагъ АР-м и Правительствэ и Тхьаматэу КъумпIыл Муратэ.

Хабзэ зэрэхъугъэу республикэ бюджетыр гъэцэклагъэ зэрэхъу-рэм къэзэрэгъуагъэхэр апэ-тегушылагъэх. АР-м финансэм-клэ иминистрэу Долэ Долэтбий кызырэхигъэщыгъэмклэ, 2012-м имэзибл кыкIоцI (бэдззогъум и 23-м ехъулIау) республикэ бюджетым фэдэу кыхыагъэр сомэ миллиарди 2-рэ миллион 710-рэ мэху. БлэкIыгъэ илъэ-сым мыщ фэдэ иуахътэ егъэп-шагъэмэ, ар сомэ миллион 388-кIа ныхыб. Планэу шыгъэр про-цент 97-кIа гъэцэклагъэ хъугъэ. Бэдззогъу мазэм бюджетым сомэ миллион 423-рэ фэдэу кы-хъанэу агъэнафэгъэщыгъэмэ, кылаагъэхыгъэр сомэ миллион 344-м ехъу. Ау мазэр икIынкIа джыри зы тхъамафэ шылэш, министерствэм планыр ыгъэ-цэклэн ылгъэкIышт.

Чыгу Iахъхэм ятын, ащ унэ тезышыгъэ зышIонгъо цыфхэм яфитыныгъэхэр мыукобгъэхнэхм Иоф зэрэдашIэрэм, муниципали-тетхэм ягъунапкъэхэм агъэнэ-

фэгъэн, нэмыкI Иофыгъохэм и къагъушылагъ АР-м къэлэгъэ-псынымрэ архитектурэмрэкIа и Комитет итхъаматэу Ольга Ба-клановар. Анахъэу ыналэ зыгыри-дзагъэр туристическэ кластерым ипрокект зыщагъэцэклэшт Мые-кыопэ районымрэ тигъунэгъу Ап-шеронскэ районымрэ ягъунап-къэхэр законодательствэм диш-тэу зэхэфыгъэхнэ зэрэфаер ары.

— Мыекыопэ районым игъу-напкъэхэм агъэнэфэн епхыгъэ Иофыгъохэр псынклэу зэшIот-хынхэ фае, сыда пIомэ туризмэм епхыгъэ псэуальэхэр мыщ бэу шытIынынхэ гухэлъ тIа, респу-бликэм иэкономикэ хэхъоныгъэ-хэр ышIынхэмклэ мы муницип-пальнэ образованием бэклэ ты-щэгугъы, — кыгуагъ КъумпIыл Муратэ. — Джащ фэдэу киоск, тучан ыкли щэпIа цыкIухэу тик-кэлэ шъхьалэ кыдашIыгъэхэ-рэр, анахъэу гъогунапкъэхэм аIутхэр шапхъэу шыгъэхэм, къэлэгъэпсынымклэ кодексым адиштэнхэ фае. Бэрэ кыхэкIы

ар предпринимательхэм амыгъэ-цакIау. Ау мы Иофым изэхъуфын тыкыкIуалэ зыхъукIа бизнесым пылтэ цыфхэм яеплгыкIэхэр ыкли яшIонгъоныгъэхэр кыдэтIыгъэн-хэ, ахэм яфитыныгъэхэр мыукоб-гъэхнэхэм тыналэ тедгъэтын фае.

Республикэм пхырыкIырэ фе-деральнэ гъогухэм ялыгъын ыкли ягъэцэклэжыгъын, гъогурыкIоныр щынэгъончъэным, бэдззогъу мазэр зэрэфэгъэ дэдэм кыхэкIы-кIа машIо къэмыхъуным фэшI шIэгъэн фаехэм, туризмэм хэжы-ныгъэхэр егъэшIыгъэхнэхэм, нэмыкI Иофыгъохэм кэзэрэ-угъоигъэхэр атегушылагъэх, зэ-фэхысыжыгъэхэр ашIыгъэх.

Федеральнэ гупчэм кытIуп-щырэ ахъщэр игъом ыкли зи-щыклагъэм пэгъуэхъэгъэн зэрэ-фаер, ар зымыгъэцэклэрэ пашэ-хэм пшгъэдэжыгъэ зрахыштыр, ащкIа пытагъэ хэлъэу зэрадэзе-кIоштхэр КъумпIыл Мурат кIа-ухым кыгуагъ. Зэхэсыгъом хэ-лэжыагъэхэр нэмыкI Иофыгъохэм и ахэплэагъэх, унэшхо гъэнэфа-гъэхэри ашIыгъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Чыгу Iахъхэр аратых

Адыгэ Республикэм и Законэу N 59-р зытэгъу «Сабыищ ыкли ащ ехъу зилэ унагъохэм ыпкIа хэмылгъэу чыгу Iахъхэр яунаеу ятыгъэнхэмклэ фитыныгъэр гъэцэклагъэ хъуным ехылаагъ» зыфилеу 2011-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 28-м аштагъэр зэшIохыгъэ хъуным пае Адыгэ Республикэм мылкъу зэфыштыкIэхэмклэ и Комитет цыфхэм макъэ арегъэIу Адыгэ Республикэм икълэлэ шъхьалэу Мыекъуапэ кыкIэлъыкIорэ адресхэмклэ чыгу Iахъхэр зэрашаратыхэрэм фэгъэхыгъэу:

- г. Майкоп, ул. Т. Керашева, 159, площадью 671 кв.м;
- г. Майкоп, пер. Даховский, 16, площадью 653 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Дружбы, 128, площадью 655 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Абадзехская, 17, площадью 719 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Абадзехская, 15, площадью 669 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Т. Керашева, 151, площадью 702 кв.м;
- г. Майкоп, пер. Даховский, 17, площадью 630 кв.м;
- г. Майкоп, пер. Фиштский, 6, площадью 694 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Убыхская, 20, площадью 705 кв.м;
- г. Майкоп, пер. Фиштский, 4, площадью 653 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Дружбы, 124, площадью 694 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Дружбы, 126, площадью 619 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Российская, 162, площадью 670 кв.м;
- г. Майкоп, пер. Фиштский, 8, площадью 709 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Т. Керашева, 153, площадью 661 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Т. Керашева, 155, площадью 680 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Т. Керашева, 157, площадью 657 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Российская, 158, площадью 665 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Убыхская, 20, площадью 705 кв.м;
- г. Майкоп, пер. Даховский, 14, площадью 700 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Российская, 160, площадью 664 кв.м;
- г. Майкоп, пер. Даховский, 18, площадью 694 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Черкесская, 7, площадью 787 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Черкесская, 5, площадью 719 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Черкесская, 1, площадью 695 кв.м;
- г. Майкоп, пер. Даховский, 19, площадью 687 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Российская, 164, площадью 667 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Абадзехская, 19, площадью 787 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Т. Керашева, 145, площадью 671 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Т. Керашева, 147, площадью 661 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Т. Керашева, 149, площадью 601 кв.м;
- г. Майкоп, пер. Даховский, 15, площадью 661 кв.м;
- г. Майкоп, пер. Даховский, 20, площадью 709 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Дружбы, 130, площадью 649 кв.м;
- г. Майкоп, пер. Даховский, 21, площадью 700 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Убыхская, 14, площадью 702 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Убыхская, 16, площадью 664 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Убыхская, 18, площадью 697 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Российская, 156, площадью 649 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Российская, 154, площадью 655 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Российская, 152, площадью 619 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Российская, 150, площадью 694 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Абадзехская, 13, площадью 695 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Черкесская, 3, площадью 669 кв.м;
- г. Майкоп, пер. Парковый, 2, площадью 611 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Д. Нехая, 31, площадью 600 кв.м;
- г. Майкоп, ул. Д. Нехая, 33, площадью 600 кв.м;

Комитетым и Тхьаматэу И.П. БОЧАРНИКОВА

Шъукъетэгъэблагъэ

Адыгэ Республикэм щыпсэухэу ыкли ихъакIэхэу лыгътэныгъэ зыфэгъэщыгъэр!

2012-рэ илъэсым шышъхъэIум и 1-м сыхъатыр 18.00-м Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармония зыхэкужэ къэзыгъэ-зэжыгъэхэм я Мафэ фэгъэхыгъэ торжественнэ зэгъуагъэ кон-цертрэ щыкIоштых. Ащ нэужым Къэралыгъо филармонием ыпашъхъэ джэгъу щызэхаштэ.

Иотхъабзэхэм ахэлажэ зышIонгъохэр зэкIа етэгъэблагъэх.

Зэхэцэклэ комитетыр

Тэхъутэмыкыое районым шыгуа-хыжыгъэр коц гектар 1326-рэ, зы гектарым кырахыгъэр цен-тнер 21,9-рэ.

Тыгъуасэ ехъулIау адрэ рай-онхэм коцэу ялагъэм ипроцент пчъагъэу ашыгуахыжыгъэр ыкли гектар тельгъэу центнер пчъагъэу къахыжыгъэр: Шэу-джэныр — 94-рэ, 31,1-рэ, Крас-ногвардейскэр — 97-рэ, 31-рэ, Джаджэр — 97-рэ, 30,7-рэ, Кошхъаблэр — 97-рэ, 24,2-рэ, Мыекъуапэр — 78-рэ, 16,4-рэ.

Хъэ гектар мин 13,4-м фэдиз хъазырэу республикэм кыща-

гъэкIыгъэм илхыжыгъын аухыгъ, гектар тельгъэу ащ центнер 25-рэ кырахыгъ, пстэумкли тонн мин 33,5-рэ фэдиз къахыжыгъ.

Рапс гектар 2320-у Iуахыжыгъ-гъэм изы гектар центнери 10,1-рэ кырахы, тонн мини 2,3-м ехъу къахыжыгъ.

Лэжыгъэ кызытышт гъэтхэ-сэ гектар 3221-у яIэм шышэу ты-гъуасэ ехъулIау Iуахыжыгъэр гектар 2695-рэ. Ащ изы гектар центнер 17,7-рэ кытыгъ, пстэум-кли аугъоижыгъэр тонн мини 4,8-м фэдиз хъазыр.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ Хъаджэртбий.

ИОНЫГЪУ-2012

Гектар мини 2,5-рэ къэнэжыгъ

Республикэм мэкъу-мэщымклэ и Министерствэ кызыретыгъэмклэ, бжыхъэс гектар мин 78,3-м тIэклэ ехъоу къагъэкIыгъэм шыщэу бэдззогъум и 25-м ехъулIау къафэнэжыгъэр гектар мини 2,5-рэ.

Бжыхъэ коц гектар мин 62,2-м фэдизэу тигубгъохэм арылгыгъэм ипроцент 96-рэ аугъоижыгъ. Гектар тельгъэу ко-цым центнер 28,9-рэ кырахы, пстэумкли тонн мини 180-м фэ-

диз хъазыр къахыжыгъ.

Кыхэджэгъэщы тшIонгъу рес-публикэм ирайонхэмклэ коцым илхыжыгъын Теуцожь ыкли Тэхъу-тэмыкыое районым апэу зра-щаухыгъэр. Теуцожь районым

коц гектар 4749-рэ шыгуахы-жыгъ, гектар тельгъэу центнер 33,3-рэ кырахыгъ, ар адрэ рай-онхэм коц гектарым къащыра-хыгъэм нахыб, пстэумкли тонн мин 15,8-м ехъу аугъоижыгъ.

ЛЪЭГЪО НЭФ

ТХАКИОМ ИГУПШЫСЭХЭР

УКЪЫЗШЫХЪУГЪЭ кьуаджэр, уанэ ибьдзыщэ Iэшлү кьызышпфугъэ, «лай, лай, сицлыкжый» ылозэ кушъэм ухэлъэу уанэжэ узшигъэхьегъэ, апэрэу «нан» кьызышплогъэ, улъэпцлэ цыклоу, тыгъэнэстырым ыгъэплъыгъэ гъогу сапэм чышым утесэу кьызышпчыхьэщтыгъэ уикъуаджэ, гъэмэфэ жьоркым гуахъо хэбгъуатэу узхэсыштыгъэ, пшэхъо стырэу псыныбэм дэлъым уныбашъо кыжъэу узыхэлъыштыгъэ псыхъо нэхъо дахэр члэунэнхэр сз зыфэзгъадэрэр укъэзылфыгъэ, узыпфугъэ уанэ уимы-лэжыныр ары.

Силагъ сэри кьуаджэ Къэзэныкьуай ыцлэу, сырыгушхоу, силбаплэу. Ары сыкызышпхъугъэр, ары сызщанпугъэр, сиыбжыкьлэгъур зыщызгъэ-кьуагъэр. Едэпсыкьое гурыт еджаплэр кьэсыухи, Краснодар дэт мэкъумэщ институтым сыщеджэ зэхъуми, агроном сэнэхъат зэзгъэгъотыгъэу ащ сыкызышпчлэушпшы. Отыбрьскэ районом (джы Тэхьутэ-мыкьое район) ит колхозым, нэужым хэку гъэзетэу «Социалистическэ Адыгей» зыфилоштыгъэм (джы «Адыгэ макъ») собкорэу Iоф ащышлэ зэхъуми, нэужым Мыекьуапэ сыкызащэми, тыдэ сышылэми сигупсэ кьуаджэм сыкыфэзэ-щыштыгъэ, шэмбэт мафэр кьэсэу сыкьэкложыфэ сшлэабэ дашлэу сежэщтыгъэ. Тихэгъуашъхъэ сыкызылхъажьырэм жъэу кьасщэрэр бгъэм дэмыфэу сигъатхъэу зыфусщэщтыгъэ. Ау джы ар силэжэп, географическэ карт горэми, кьуаджэр шылэзэ кьытырадзэгъагъэм нэмыкI иплэгъэжыштыгъэ.

Псыутлэу Хъумэджые хышъэу пылым фэдэу Тхьэм илэмырклэ ар ечъэхыгъэп, чыгур лъэшэу кьэсысэуи зэхикъутагъэп, нэмыкI тхьамыклагъоу природэм кыыхыгъэ горэми хэклодагъэп. ЗэкIодылагъэр пэщэхъо зырызхъо ытэкIэ плъэнхэ, гупшысэхъэ зымылэкIыштыгъэхэр, коммунистхъу зыфэе лъэныкьохэм псыхъохэр мачъэхэу зылоштыгъэхэр ары.

Краснодар псыубытыплэ-шхор (Кубанскэ хыкIи ащ еджэх) агъэкоштыгъэ кьуаджэхэм Къэзэныкьуай ахэфагъэ.

Кьуаджэу кьызышпхъугъэр, иныбжыкьлэгъур зыщызгъэ-клогъэ чыплэхэр шлолаехэу цыф шылэн фаеп. Ащ сэри сыдехьыхэу кьызышпхъунхэри кьэхъуштых, ау улыхъугъэкли нахъ чыплэ дахэ кьэбгъотынэп зыфалорэм фэдагъ Къэзэныкьуае зыдэщысыгъэр. Псыхъо нэхъо дахэу Псэ-кьупсэ иджабгъу нэпкэ зэпышпгъэу, километритлэу фэди-хъазыр ыубытэу тесыгъэ. Псыхъом иадырабгъу нэпкэ удэ-плъыемэ шъхъэр кьагъэуна-зэу, палор кьыпшагъэзэу зы-фалохэрэм афэдэхэу пхъэшъэ-бэ, пцел чыгъ лъагъэхэр, кы-клаеу кыгъэхэу тетыгъэх. Ахэм акIыбкIэ лъэбэкъу зыбгъупшI нахъ умыкIугъэу Кармалинэ

(Гъогъэ) мэзышхом ухахъэ-щтыгъэ. Ащ изакъоп, мэхъэмкIэ Къэзэныкьуае баигъ, кьуаджэм итемыр лъэныкьокIэ кило-метритлэу нахъ мычыжъэу псы-хъо цыклоу ТьуапкIэ Iонтлэ-щантлэу зыпхырычъырэ мэз псыгъор щытыгъэ, Къохъэплэ лъэныкьомкIэ кьуаджэм узэ-рэдэкIэу мэз пырыпшухэр зэ-рытхэ, «КIэижъпанэкIэ» за-джэщтыгъэхэм ухахъэщтыгъэ.

Кьуаджэм унагъо дэсыгъэп пхъэшъхъэ-мышъхъэ сад имы-лэу. Ахэм унэхэр кьахъэщыжы-щтыгъэхэп. Гъатхэм кьэгъагъэ

гуи, тиуни, цыфэу кьуаджэм дэсыгъэхэри бэрэ пкIыхъап-кIэ сынэгъу кIэтых. Сыд фэди-зэу гукъао сшыхъура сыкызы-лътэрэм а пстэур пкIыхъаплэу кьызычлэкIырэм.

Краснодар псыубытыплэр зыщашышты чыплэм кьуаджэу, нэмыкI цыф псэуплэхэу кы-хиубытэхэрэр зэкIэ зы мазэп, зы илэсэп загъэкоштыгъэхэр, ахэм адэс цыфхэр зычлагъэ-тлысхъащт унэхэу Адыгэкьалэ шашыхэрэр хъазыр зэрэхъу-хэрэм елътытыгъагъэ. Къэзэны-кьуае кошыжынын фаеу игъо

кIэгъуагъэ. Зэошхо зыщыкIуа-гъэм фэдагъ. Унэхэр нэмыкI, псэуалъэхэр зэхэкъутагъэх. Зыпкэ кьэнэгъэ унэхэу уна-шъхъэ зытемылтыжыхэм ары-тыгъэ хъакухэм лугъоикIы-плэу чырбышым хэшIыкIы-гъэу ялагъэхэр пкьэу зандэу уашъом дэлъыехэу клашъо-хэм атетых. ТыдэкIэ уплъа-гъэкли зы мэзи, зы чыгыи кьэ-лътэгъожьырэп, нэм кьыубыты-рэр шъоф нэкл. Хъэхэу зыхэхэм дамышыжыгъэхэу гъаблэм ригъэзыгъэхэм укьызыралъэ-гъоу кьыппэгъочыых, ашхын

ушъомбгъуштыгъэ, ау Пшызэ псэу дэтыр макIэ зыхыукIэ чек-хэм акIагъэхъон амыгъоты-щтыгъэ, ащ дэжыым псыубы-тыплэм дэтыр кьызыфагъэфэ-дэщтыгъэ ары. Ящэнэрэр, Пшы-зэ зыщызпагъэлыгъэ плоти-нэм дэжэ электростанцие тырашIыхъащтэу ары. Япллэ-нэрэр, псыубытыплэм зыгъэ-псэфыплэхэр IуашIыхъащтэу, кIэлэцIыкIу лагерхэр кьышчы-зэIуахыштыгъэ ары...

Агъэкошъэрэ цыфхэри сы-хъатмэфиблэ ежъэщтыгъэ, джэ-нэт шылакIэ ахэм ялэ хъуштыгъэ ары. МышкIэ алапэ ращэкIэу анахъэу зыклагъэгъушIушты-гъэхэр бгъэнышъхъэ унэжэ цыкIухэу зычлэсыштыгъэхэм ачIыплэкIэ чырбышым хэшIы-кIыгъэ унэ дэхэхшохэм ачIа-гъэтлысхъащтэу, кьэлэ шыла-кIэ ялэ хъуштыгъэ ары. Ар кIи-гъэтхъэу цыхигъэунэфыкIы-гъагъэ а лъэхъаным партием икрайком апэрэ секретарэу илэ-гъэ, С. Медуновым, псыубы-тыплэм псыр кьырагъахъэу зэ-раублагъэм фэгъэхыгъэ тор-жественнэ митингэу Пшызэ зыщызпагъэлыгъэм дэжэ шы-зэхашэгъагъэм доклад кы-зышешIым. Пэщэхъомэ аlorэм дырегъаштэу ылуи, титхэкIо нахъыжъхэм ащыщ Адыгэ кьалэ зрагъэпсырэм ехылIэ-гъэ тхыгъэ инэу хэку гъэзетым кьыригъэхъагъэм «Насып-хъабл» шъхъэу фишIыгъагъэ. Тхыгъэм кьышилоштыгъэ агъэ-псыр цыф псэуплэм «На-сыпхъабл» цлэу фэусыгъэныр игъоу ылэгъоу. Ау псыубы-тыплэшхом шIуагъэу кы-хыштыгъэу зыфалощтыгъэхэм ащыщэу кьэштыпкьэжыгъэр макIэ.

Пшызэ зыщызпагъэлыгъэм дэжэ гидроэлектростанцие гори шашIыгъэп. Псыубытыплэм инэпкьэхэми зыгъэпсэфыплэ гори атырашIыхъагъэп. Меду-новым гушIылу ытыгъэр, кра-им пынджэу кышахъыжы-рэр тонн миллионным нагъэ-сынэу зэриIуагъэр гъэцэкIагъэ хъуным пае, пынджыр гъэ-бэгъогъэнымкIэ амалхэр кьы-зфагъэфедэхэу зэраублагъэм, шэпхъэ гъэнэфэгъэхэм ашло-кIэу минеральнэ чыгъэшIу-хэр, гербицидхэр, нэмыкI щэ-наутхэр башъу чекхэм зэра-шагъэфедэщтыгъэм кыхэкIэу ахэр бэ дэдэу зыхэлъыпсэу Пшызэ хэлъэдэжырэп Азо-выхыми нэсыштыгъэ. Ащ фэшI Азов, анахъыбэу пцэжыхэр зыхэсыгъэ хым, пцэжыеу хэ-сыр макIэ хъуыгъагъэ.

Минеральнэ чыгъэшIухэр, щэнаутхэр пынджлэжыныплэ-хэм ащызыгъэфедэщтыгъэ лэ-жэжкIуабэми япсауныгъэ зэщи-гъэжъагъэ. Анахъэу адэбузыр (ракыр), шIу-нэгъухэр зэщызы-гъэкьорэ уз шынагъохэр кы-зэуэхэрэр бэ хъуыгъэх. А узхэм арылIыкIыхэрэр илэс кьэс нахъыбэ хъуштыгъэх. Ар кьа-гъэшпкьэжы псауныгъэм икьэхъумэн пылъ шIэныгъэ-лэжъхэм, врачхэм уплъэкIунэу, зэфэхысыжъэхэу ашыгъэхэм.

(ИкIэух я 4-рэ н. ит).

кьызышпхъухэрэм ахэм дунаир кьызырагъэкIэракIэрэм имы-закъоу мэлэшIоу кьапыхырэп, Кармалинэ мэзым ычIэгъ кы-чIэкIэрэ кьэгъагъэхэм, анахъэу ландышхэм, амэ кьызыхъо-жырэп гур ыгъатхъэу, бгъэм дэмыфэу жьыр зылуштыгъэ. Гъэмафэм анахъ мэфэ жьорк-хэу кыыхэкIэхэрэми Къэзэны-кьуае цыфэу дэхэхэм фабэр илыгъэу зэхашэщтыгъэп, жьы чыылэтагъэу псыхъом кьыты-рихырэп дунаир кьыгъэушчы-лэтагъэщтыгъэ. Губгъом Iофы-шлэ шылагъэу гуапэм рыхъы-жъагъэм ылэгъугъэр щигъэ-гъупшэжыштыгъэ.

МэкъумэщышпэмкIэ чыплэ дэгъу дэдагъ Къэзэныкьуае зы-дэщысыгъэр. Ичыгухэм тэрэ-зэу уадэлажъэмэ, лэжыгъэхэр, анахъэу хэтэрыкIхэр, ашыба-гъоштыгъэх. Былым пхъушты-ми, хъуплэр, мэкъуплэр хъоигъэ. Псыхъохэм пцэжыыхэр, мэх-хэм лэуцэцIхэр, хъакIэ-кьуа-кIэхэр ахизыгъэх...

А зэкIэ гур зыгъэузырэ гу-кьэкIыжъэу кьысфэнагъэу илэс 40 хъугъэу кьыздесэхъа-кIы. СыкIомэ, кьызготэу Къэ-зэныкьуае кьыздекIокIы, сы-зыгъолъыжырэп, сызэрэхэ-чыеу сипкIыхъэ хэт. Къуа-джэр зыдэщысыгъэри, ащ илэ-гъо-благъохэм мэхэу, чыгъэу кьащыкIыштыгъэхэри, псыхъо нэхъо дахэу Псэжъупси, тища-

кьызыфалъэгъугъагъэр 1972-рэ илэсым иятлонэрэ илэсныкьу ары. Шыпкэу, ушъхъагъэу зэ-фэшъафхэм апкэ кьыкIэу а илэсым мыкошыжыгъэу унэгъо зыщыплI кьуаджэм кьыдэнэгъагъэ. Ахэм сэ сы-кызышпхъугъэ унагъоу сянэ-рэ сшынахыкIэу Ерыстэмрэ кьызырагъэхэр ащыштыгъэ. Зы тхъаумафэ блэсымыгъэ-кIэу кьуаджэм сыклоштыгъэ. Арышъ. кьоджэдэхэм ящылэ-ныгъэ зыщагъэклогъэ, ятэжъ-янэжъхэр зыщыпсэуштыгъэ кьуаджэр, ягупсэ чыплэхэр кьызыранэкIыныхэр кьын дэдэ кьазэрэщыштыгъэр сынэгъу кIэкIыгъэ, ягукъанэ, ялыуэ зэ-хэсшIэнэу хъугъэ. Ащ фэгъэ-хыгъэу зы гукъэкIыжэ игугъу кьэсшымэ икунэу, римыхы-ллагъэхэми зэхашIэнэу кьыс-щэхъу.

Сшынахыжъ Мухьдинэ унагъо илэу, унэ шъхъаф чIэсэу тищагу дэсыгъэ. Ащ Адыгэ-кьалэ унэ кьышыратыгъэти, иунэгъо ланлэхэр машинэм ралъ-хэгъахэу шагуи зыщыдэкIы-жыным зиплэхъэ-зиплэхъэ-хы, ыгу елэжыгъэу кьылуагъэ:

— А-ей гуш, зы атомнэ бомб згъотыгушэу Пшызэ зы-пызгъэлыгъэу плотинэм тесы-дзагъэмэ! — Ынэпсыхэр кы-кIэтэкъугъэх.

Кошыжырэ кьуаджэм ите-плэ гур ыгъэцIыкIоу тхъамы-

горэ яптыным кьыкIэнэцIхэу кьыбдэплъыехэу уапашъхъэ кьеуцох. Чэтыоу кьуаджэм кьыдэнагъэри макIэп.

Мыщ дэжыым уфэмыахэу гум кьыпшIуехъэ: «Сыдэу цыфыр жьалыма дунаеу кьэ-зыуцухъэрэм шъхъас фимы-шIэу!» Ащ дакIоу урыгушхоуи зэоложы: «Сыдэу цыфыр лъэ-ша!» Ары, лъэш цыфыр, уина-сынымэ ыгу кьыпфэкIынэп нахъ, ыпэкIэ кьэтым емыгу-пшысэу ащ кьыуишIэщтым шлагъэ илэп. Мары Пшызэ фэдэ псыхъо чъэрыштыгъэр, шы емылычым ехышырыгъэр зи римыгъалоу рипхыгъэ. Ащ фэдэ псыхъо тхъапша ащ рипхыгъэу зигугъу ашIырэр!

Алоштыгъэмрэ кьызырэкIэкли-жыгъэмрэ

Краснодар, псыубытыплэ-шхор шыгъэныр зыгу кьэ-кIыгъэхэми, ахэм адэзыгъа-штыгъэ пэщэхшохэми ало-штыгъэр ар загъэпсырэм шIуа-гъэу кьытыштыр бэу ары. Апэрэ Iэубытыплагъэр гъатхэрэ Пшызэ кьызырриурэр, цыф псэуплэбэм зэраклаорэр шы-гъэзыгъэ хъуштыгъэ ары. Ятло-нэрэр Краснодар краим пын-джэу шалэжырэп зырагъэ-

ЛЪЭГЪО НЭФ

(ИкIэух.
Я 3-рэ нэкIуб. къыщечжэ).

Гушылэм пае, 1980-рэ илъэсым онкологическэ узхэр Краснодар краймкIэ къызэузыхэрэ нэбгырэ минишэ пэпчъ телытагъэмэ, 277-рэ хуштыгъэмэ, 1988-рэ илъэсым ар 304-м нэсыгъагъ. Пындж лэжыным нахъ зыщыпылхэрэ районхэм а пчъагъэхэр 390 — 430-м ащынэсыгъагъ. Псыубытыплэм къыдифыегъэ чIычIэгъыпсым ащ пэгъунэгъу чIыгу гектар мин 400 фэдызым ичIышхъашэ псыр пэблэгъашэ къышIыгъ, лэжыгъэшIапIэхэм къащигъэкIагъ, орыжъ хуыгъэ чIыплэхэри къыхкIыгъэх.

Адыгэкъалэ псэупIэ зыфэхуыгъэ цыфхэми, зэралоштыгъэм фэдэу джэнэт шылакIэп ялэ хуыгъагъэр. Шыпкхэ, ар загъэпсыгъэм юж лIэшIэгъуныкIэ фэдыз хъазыр тешиагъ, а уахътэм къыклоцI къалэм итеплъи, ащ шыпсэурэ цыфхэм ящылакIи, нахъышIум ыльэныкIэ зэхъокIы-

Усщыгъупшэрэп, сигупсэ къуаджэр

ныгъэ горэхэр фэхуыгъэх, аужы къызынэсыгъэми шыIэ-кIэ тхъагъо ялэу пIон плъэкIыштэп. Загъэкощхэм къыныгъэу зэрихылаагъэхэр бэ.

Къуаджэм шыпсэуштыгъэхэм, яхатэхэм къадахырэр, яшагъухэм адэт былымхэр, шагубзыухэр хэкIыплэ шхъа-лэу зилагъэхэм ащ фэдэ амал ямылэжы зэхуым ялоф къэдэ-игъ. Иоф зыщыпшIэн ИофшIа-плэ дэтыгъэп. Джыри ащкIэ Адыгэкъалэ дэсхэм ялоф дэгъу пIон плъэкIыштэп. Зыфэлъэ-

кIыштхэр Краснодар кIохэзэ Иоф шашIэщтыгъ. Пчэдыжъ къэс жъэу укIэтаджэмэ ащ нэс укIозэ Иоф къыщыпшIэныр, ИофшIэгъу ужми укIэкложы-ныр IэшIэхэп, ау уегъэзыгъэ зыхуыкIэ, узэмызэгъын шыIэп. Зиоф нахъ къэдэигъагъэхэр нэжъ-лужхэу зизакъоу къэ-нагъэхэр ары. Ахэм зыщагъэ-кощыштхэм пенсиуе къараты-штыгъэр сомэ 20 ныIэп, ашхы-штым пэIуагъэханыр хэгъэ-кIи, унапкIэу атын фаер къы-ригъэкъуштыгъэп.

Ахышэ уиIэ шыпкхэкIи апэ-рэ илъэсхэм гъомылапхъэу пщэфыштыри гъотыгъошIу-гъэп. ШэхэкI гъомылапхъэхэм апае цыфхэр нэфшъагъом къэтэджыхэти тучаным кло-штыгъэх, чэзыу аубыштыгъ. Ау къащагъэр афимыкIоу тхъа-усыхэзэ IэнэкIэу къылуыжы-штыгъэр мэкIагъэп. Сабый зы-пылхэм «сыд езгъэшыхэн» алоу зэхэпхыштыгъэ.

Агъэкощыгъэхэм хэбзэн-чъэу къадэзекIуагъэх. Ежхэм яшIоигъоныгъэкIэ мыкощы-гъэхэми, унэу зычIэсыгъэхэм апае зы соми къаратыгъэп, ау ащ пае къэмынэу зычIагъэхэ-гъэ унэхэм апае унапкIэ атын фэагъ. Унэу афашIыгъэхэм янахыбэм къакъыр теплэ ялагъ. Альахэрэ икIоу къа-лэтыгъэхэпти, дэпкыхэр гъэ-тхэ-кIымэфэ мазэхэм ушынэ-штыгъэх, чIыунэхэми псыр ачIэуоштыгъ. Ащ къыхэкIэу

а унэхэм ачIэсхэр бэрэ сым-аджэщтыгъэх. Унэхэм къакIурэ трубэхэми, урамхэм ягъогухэм язэтэгъэпсыхъанкIи гуIэным къыхэкIэу шыкIэгъабэ ялагъ. Джы къызнэсыгъэми ахэр икIоу дагъэзыжыынхэ алъэ-кIыгъэп.

СшынахыкIэ Ерыстэм дэжъ сыкIуагъэу ащ къысыгъэлъэ-гъуагъагъэр джы къызнэсы-гъэм сщыгъупшэжырэп. Кра-ным псы къыригъэчыи, «моу зэ хаплъ» ыIуи къысыхылаагъ. Сызхэплэагъэм хъамлыухэр зэблэпшыхэу хэсыгъэх. Сесэ-мэркъэу: «Сыда пфэмыгъо-тырэр, псыр къибгъэчъэу бгъа-жъомэ, лэпсы хуышт».

Ахэм афэдэу агъэкощыжы-гъэхэр къыныгъоу зыхэтыгъэ-хэм зэкIэмэ ягугъу къэпшын хъумэ, къэбар кIыхъэ хуышт, ау ситхыгъэ къызэрэсыухымэ сшIоигъор дунэе шытхур зыпалхъэщтыгъэ, ахышэшо тырагъэкIуадзэ ашыгъэ псы-убытыплэр зыдахыжыын амы-шIэу къазэрэIэкIэнагъэр ары.

ПЭНЭШЪУ Сэфэр.

ТИЛЪЭПКЪЭГЪУ ТХАКIОХЭУ IЭКИЫБ ХЭГЪЭГЪУМЭ АРЫСХЭМ ЯТХЫГЪЭХЭР

ГУЖЪУАГЪЭУ ЛАЛЭ къэуштыгъ. Ныбэ нэкIым итхъаусыхэ макъэ нахъ къы-гъэлэу, пIэгум къытIысхъагъ. Тэджэу пытым кIуагъэп. Делэ хуыгъа шымылэм лыхъунэу. Бэшагъэу пщэрыхъэгъамэ унэм зэримыугъэр хэтэ ежъ нэмыкIэу зышIэрэр?!

Унэу зэрылтым илэ IапIэхэр зэхэлэжыхъажыгъэхэу гур агъэузы. Пытым шызэхэтэкIо-гъэ хъакъу-шыкIухэр жыбгъэ джэгупIэ хуыгъэхэу, гъыбзэр къырашы. Унэу пчъэ зылъ-тым шхъаныгъупчъэ хэлэп, ар зыхэлъыми пчъэ Iулэп.

НыбэIотэжыым кIэхъопсы-рэ кIалэр башэрэ пэмылэу, къалэм къыдэкIи, тыгъэкIо-кIышIэмкIэ шыIэ Рэгад хуыплэ-хэмкIэ зигъэзагъ. Зы хашъом икIымэ къыпылтым ихъэзэ, мэкIупIэхэр зэпчыгъэх. Мы-жэу Iатэ горэм нэси, «лъэгэ-плэр зыплыхъапл» ыIозэ, те-тIысхъагъ.

Башэрэ шымысэу мэл Iэ-хъогъу къыльэгъугъ. НатIэм Iэдэкъэ жъау шишIи, ыгу нахъ етыгъэу плыагъ. Мэлахъом гу къылымытэу, зыфаем зэрэнэ-сышт шыкIэм егупшысэу фе-жъагъ. КIуатэ къэс нахъ зыфэ-сакъыжмэ шъабэу теуцозэ, мэл Iэхъогъум екIошъыллагъ.

Мэл гъошагъэр тыгъужыым инасып къызырихъэу, мэл Iэ-хъогъум къыкIэлъырызыгъэ шыынэ шIуцIэ цыкIур къып-хуати, къыкIиIэжыгъ. Мэ-лэхэу тхъамыкIэу, оредым хы-лэсэагъэм гу къылымытэу къылукоги, зыгорэкIэ къаплэ-мэ ыIуи, нахъ зыщымылэгъу-штыбгъум зыритыгъ.

Сэлмэныемрэ Мударыемрэ ячIыгъухэр зэзыпхырэ мыжъ-экIэ шолъыр Iэтыгъэм екIуи, къогъум къотэу зыкупрэ кIуа-гъэ. «Тауж къыхагъэу къыплэ-кIомэ теплъын» ыIуи лэганIэм дэкIоагъ, шIоу зыплыхъагъ.

Гуцафэ зыфишIын фэдэ ыльэ-гъугъэп. «Иофыр зэшIокIыгъ» ыIуи, Край ипсынуу шъолъыр лъапэм тетым къекIуи, шыынэ-ри ежыри загъэшъокIыфэ псы къабзэм ешъуагъэх.

Ядэжъ къызырэсыжъэу ха-бзэм тетэу шынынэу шIуиби, ышъо тырихыгъ. Къабзэу зэ-лихи, лэгъупэу илъэс пчъагъэ-рэ нэкIыгъэм из ышIи, пхъэ-машIоу зэкIэблагъэм тыри-гъэуцагъ. Лы лэпсым пахъэр

Ыгу къэмыкIыгъэ гузэжъо-гъум Лалэ хэфагъ. Ныбэр нахъ къегъу, къинэу ыльэгъугъэр хъаулые мэхъу фэдэу къышэ-хъу, зэрихыгъэ мыхъо-мы-шIагъэу ыушъэфырэр къы-чIэщынкIэ егуцэфэкIы. ШIу ешIэ шIошIыгъэ, ригъэблэгъэгъэ гъунэгъум зыригъэнагъэу, мыдэ умышIэмэ, шыпкхъагъэм игъэ-нэфакIом фэдэу, зэпимыгъэу къэупчIэ.

Сыд фэдэу Лалэ зишыгъэ-

ащыгъум» ыIозэ, джэхашъор рикIуыкIы фежъагъ. Лали фэ-мышыIэу къышIагъэ:

— КIо утхъагъэмэ, зытет шыпкхэр пшIагъэ. ИкIунрэ мы Iанэм тышхъарытыгъ, зэ къэтIыси тыхэгъаI.

— Сыхэбгъэукъон угу хэлъ, арба?

Лалэ ыгу кIодыгъаеу «уиIэ-мэ утыгъона, уимыIэу уегъэ-зыгъэ зыхуыкIэ ары нахъ?» ышхъэ филожыгъ. Гъунэгъур

Лалэ ыгу кIодыгъэу тезекIу-хъэу ригъэжъагъ. ТIэкIу шIэ къэс зэ Iанэм къышхъащэхъэ, ышхъэ ыгъэсысызэ «хэкIыплэ зимыIэ шыIа» зэриIожыгъэ, хэгупшысыхъэ. Гъунэгъури те-зекIухъэ, кIэух зышIын гушылэ паплъэрэм фэдэу, ытхъакIуми-тIу гъэлагъэу кIэдэлуыкIы. Мо-дыкIэ пахъэу лэпсым къы-шхъэрихырэр, езэщыгъашъо къытеу, нахъ макIэ мэхъу.

ТIури, макIы-лъакIи кIахэ-мылуыкIэу тезекIухъэхэзэ, мы-хъумэ зэрэхъу языгъэлорэ чIы-плэм нэсыгъэхэ фэдэу, «зэшIо-кIыгъэн фае» къыIуагъ Лалэ.

Зэхэсыгъо ифагъа уигъалоу, гъунэгъур Лалэ къечъалIи, «та-уштыгъ?» ыIозэ, къеупчIыгъ. Ау джэуап римытэу, ылапэ ыубы-ти, Iанэм ришалIэзэ рIуагъ:

— УпэтIысхъэмэ зэхэпхып-хъэ шыI, армырмэ умыгугъу.

— СыпэтIысхъан, ар Иофэп, ау сыхэлэшта сыхэмылэшта, ар зэхэсхырэм елтытыгъ.

Гъунэгъум игъэпсыкIэкIэ къеуцуалIэу Лалэ къышхъуи, ыгу нахъышIу къэхуыгъэу рIуагъ:

— Тэкъуафэ пэтми къуп-шхъэр, зэгорэм псэ къыпыхъо-жынынэу арыба зэрэщытыр...

— Ары тхылъ лъаплэм къызэриIорэр.

— Адэ ащыгъум, мы зигъо нэмысыгъэ шыынэ цыкIум, ыпсэ къызыпыхъожырэм, а мэлэхэу тхъамыкIэм сэ сIэкIэ фэсхыжыын.

— Уишъыпкхъэу къэлоIуа?!
— Сишъыпкхъэ дэд...

— Гушылэ къысэота?!

Аужырэ гушылэр Лалэ къе-лофэ, гъунэгъум ылэгъопитIу дишэагъ. Лэпс Iэпсыр къыIэти, хъохъу къэшIынми пымылты-жъэу, «хъу-хъухъу» ригъалоэзэ, ешъуагъ. Ныбэр текIуагъ.

ПЭШЪУ Азэдин.
Шам шыщ тхакIу.

Ныбэр бэлахъ

къышхъэрихъэу, лымэр унэм из хуыгъэ.

Iотэжыым иIэшIугъэ Лалэ къылуфэ-къылуыфэу, цыфы-гъэм къыхихи, гъунэгъум ма-къэ ригъэлугъ. КъымыгъэукIы-тэжъэу адэрри къэкIуагъ, ау Iанэу ыльэгъугъэм зэрмыр ышIыгъэм фэдэу тIэкIурэ хэ-плэагъ, етIанэ зыфэмышIы-жъэу къеупчIыгъ:

— Къэбар тымышIэу, уимы-жъо къуае хуыгъэ фэд. Тэдэ къыкIыгъа мы Iанэр?!

— Iанэ зэлухыгъэр зищы-пэлэгъум фэдэу укIэупчIэ. Сыда ауштыгъэ озыгъалорэр?

Гъунэгъум ыльэгъурэр ышIошI ыгъэхуи ымылэкIэу, шхъаныгъупчъэмкIэ зигъази, сэнэшхъэшIапIэхэу мэл Iупэм Iулыхъэм ахаплэзэ къызы-мыплэкIэу къыдзыгъ:

— Башэрэ дыремыхъаI кIи дыремылэшъокI, шып-кхэр къаIуи нахъышIу.

— ГъэшIэгъоны джы зэхэ-хырэр. Умышын, щэрихъа-тым къызэрилоу шIосыбызгъ. Арышъ, еблагъи хъу-хъухъу едгъалоэзэ, мы лэпс стырым те-гъашъу, ечэндыр текIыгъэу тыгъэ къохъэгъум текIу.

ми, гъунэгъум къыгъэланлэ-штыгъэп. Ныбэр шыгъупшэ-жыгъэмэ ыгу къэдгъэкIыжыын ыIуи къыпидзагъ.

— УмымэлакIэрэм фэд, щэджэгъуашхэ пшIыгъа сэлэ?.. А къепшэжъагъэм тыхэгъэкI, тIул ридзагъ.

— ДыреокI тыригъафэрэп. Узыхъмылапхъэ узыхалэки, къозэу уишIышт. Тэдэ къы-пхыгъа мы шынынэр?!

ШIокIыплэ зэримыIэр Лалэ къыгурылуагъ. Ышхъэ риуфэ-хи, хэгупшысыхъэу тIэкIурэ зыщэсым къылуагъ: непэ къэ-стыгъугъ.

Гъунэгъур зэрэнэгуагъэу къычIэкIыгъ. «Къэптыгъугъ

зэхихыгъэ упчIэм къызэты-ригъэуцагъ. Зы тIэкIурэ хэгуп-шысыхыи, къылуагъ:

— Цыфым ипкIэнтIэпс утIупшыгъэп, ар къэзыухъу-мэн хабзэ шымылэмэ мэз ха-бзэр къежъэ.

— Дэхэ дэд, къыбдесэгъа-штэ, ау тыдэ шыла ащ фэдэ ха-бзэ... Цыфмэ сяплъышъ, зилэр мэшхы, зимыIэр мэгыи, кIо шIэу макъэмрэ шхы макъэм-рэ зэфэдэмэ сыд тшIэн, ты-шIэуэзэ тышхын.

Гъунэгъум джэуапыр ыгу римыхъэу къеплэыгъ, ау къыз-химыгъэщыпэу къылуагъ:

— ПкIыхъаплэ сIуатэрэп, Тхъэр зогъэ лъэпкъым ибын-хэр зэрэшхыжыых. Мэсихым зэрилуагъэу, «хъалыгъу къодыеп цыфыр шызыгъалэрэри».

Охъэ-хъаишхоу Лалэ шхы-гъэ ыкIи ыгукIэ зэриложыгъ: «сIуагъэм тытехъагъэу, ма-ры ныбэм тыригъэзыгъэу тэ-шхы»... Ау гъунэгъум ащ фэдэ гори къызыхимыгъэщы шIоигъоу «сыд бэлахъа непэ тызы-офагъэр» ыломэ IэгупшуйтIур зэриутэкIызэ къыфилыгъ:

— Ухалэ хуыштэп ослуагъ, мыхъуштыр умышIэ.

ЛЪЭГЪО НЭФ

Лирическэ проза-ус

ШЪХЪАС кытфизимыиэ мэфэ шъэжы. Пчыхъэр чэщым иллыккэ сакъ. Езэщырэп илэнатлэ, зиплурим фэшъыпкэ. Жыи шъабэм шъхъащыр мажъу ежыи, кышъор макъу егъэушхъорэцы. Цыхъымышнэпльэгъур, кьогъу-кьот нысакъ.

Сыгупсэфырэп. Сшъуабэ дэшлэ тыхътэ.

Чыжъэккэ чэф макъэм зегъбгъу: жъо-

щэутысэ. Оккэзэзы. Уизэкъо дэд джы ори, улонтлэ-щантлэ.

Сыгу зимышлэжъу пелонтлыкы, мэузы, мэпыхъэ, мэсымаджэ; хъугъэр кэшлэгъуаеу зэрэдунай зэпчэрэгъу-жыи. Сызэхэфэмэ сшлэрэп? Сэлэмэ шлэ?..

Хъау, хъау, спсэ хэт, слъи сытет, зыгорэм клэгъэкъон пытэ зыкысфешы. Сеухъумэ Шулъэгъум. Ар — лумэт лъантлэ. Ащ илшъэгъэ макъэ клэдэлү-

кытхакъэрэп, мыхъуштым тыфачъэзэ теклү, насыпыр лүдгъэзкылымэ щыдгъэ-зыезэ, тэр-тэрэу тэуклы.

Чэщыр кызыхъэшхъожьыгъэу къэ-чъэ. Сыд гузэжъогъуа зыхэтэр?! Кыт-шъхъарыогъэгъэ гопэгъу гугъунчъэр жьыхъарэ кылыгъэу бзэхыжыгъэ.

Чэщым лорышлэу зегъазэ, нэлъэгъу-клэ тызэгурэлэ. Тызэресакъэу, тызэфэ-зэщыгъэу зыжэу «**тыгъэгъушы**» кы-зэдэтэлэ.

Мзэгъо цышхъыр тиостыгъэу, тыпшыгъэ-тыпшыгъэу, зэкъоныгъуитлур зы тшыгъэу, Чэщымрэ сэрэрэ тыщыс. Бзыу пагъэу кытлүшлыкыгъэр мыгъэ-зэжэ. Чэщым ымакъэ гохъ дэд, ам-кышъ ордэ дахэм фэд. Сэзэщын лор сшлэрэп сикласэм.

МАМЫРЪКЪО Нуриет.

ТЫГЪЭГЪУШЫ

гъо зэлэгъухэр огум щэдэхъащых — Мазэр кхакъахъагъ.

Сыкъежыагъ сэри уадэжэ, сишгъэф тамыгъэ бгъэгум щэутэралъэ; сыкы-зэрэсэу пшъэралъын кыпфэсшлэщт. Джащыгъум шлүлэгъу ошх кешъхын-кли пшлэнэп. Сыкыпфэккэ — о оклүатэ, сыкыюджэ — о зэхэхыгъэрэп, сыкып-лэплэ — укъеплэкыгъэрэп. Чэщыр! Гъогу пхэндж ухъугъ, тау-таш куум удэт. Ауми къэгъазэ уилэп. Къыомы-жахэрэм ипчъэ локкы — гунэккэ-лэнэккэ ар, чыилэрымэр лүгъоу иунэ щэнаутэу

кыхъэзэ жъуагъуи, мази, бзыуи — псэ зыпыт псэури гушлор хэчъыгъэх, пкы-хъэллэ дахэхэм ахэтых. Чэщыр, ори псэм ифабэ кыуигъэгъэгъэщт, сэллэ сэ. Ушшъыгъ, улагъ, зэхэшлэ пшыгу-сыр-гумэ уагъэуцагъ. Уинасыпккэ лэжъу-пшъэхъум зыкыпхыжыи, уипсэтлүазэ игурым зэхэхыгъ. Бгынэгъошлүа пшыщ хъуагъэр?! Тхъапшырэ угу уикъудыизэ кыуилуагъа: «Щетлысэх, Шулъэгъу пашъхъэм! Шыкур фэшл!» — зэхэхыгъэп, удэлүагъэп.

Гъунэ шъыпкэм тыримыфыллэфэ зи

БЫРСЫР шы, ау шъхъафитыны-гъэ шылэп. Зэфэдэныгъи шылэп, ау хъал-балыкъ тыхэт...

Псэуми анахъ дэгъур рэхъатэу кым-сымым утегъушылэныр ары. Рэхъатныгъэм бырсырым пае уигъэпшынэжыи ылъэ-кышът. Цыфыр бырсыр ищылэккэ. Бырсырэу бэ пылгыр — иджани, ыма-кыи, ихъэ зэрэхъакъурэр хэмытыжыи. Цыфым мэкъэшхо пэлукы, ар римыгъэ-кыоу мэкъабэ зыпылукырэ псэушхъэ-хэри елыгъых. Чэмхэр мэбылх, пчэнхэр мэлонх. Чыгубзыухэр ары рэхъатхэр.

Адрэр зэккэ бырсыр, хъал-балыкъ.

Кури цыфыр ары къэзыгупшысы-гъэр, щэрэхъиплэ клэт, макъэу пылукыгъэр бэ. Телевизорым пылукыгъэрэи бэ: щэ-гъых, щызэзаох, щэщых. Уиумэхъын ылъэкышът, ау бгъэккэсэни плъэкышът. Зэрэхъурэмккэ, рэхъатныгъэм урыгу-щылэ хъумэ, зигугъу пшырэр рэхъатны-гъэр зыгукъорэ бырсырыр ары.

Къырыми, Коктебель, гушылэм пае, Во-лошиным иунэ дэжыи лъэбкъуитлү нахъ-ккэ пемычыжъэу бырсырым ушитхалэн ылъэкышът. Цыккододыгъ рэхъатныгъэр мы чыпкэм.

Адрэ рэхъатныгъэми бырсыр тлэккэ горэ хэлъ.

Рэхъатэу хыри уалъэ хъумэ гугъатхъ.

Жыбгъэри кешпчэн ылъэкышът рэ-хъатэу.

Зэккэми анахъ гохъыр ошхым ымакъ. Джары рэхъатныгъэр.

Осыр кысыи хъуми тынч.

Нэбгыритлү рэхъатэу шъэфэу санэ ешъомэ, джар рэхъатныгъ.

Адрэр зэккэ бырсыр, хъал-балыкъ.

Нэбгыритлор шлү зэрэлъэгъурэм кым-сымыр аукъон алъэкышът. Агухэр къэу-щыгъэхэщъ ары. Гухэр куохэ зыхъуккэ, сабын щэрэбхэр кызырэрэхэрэм фэдэх макъэу апылукыгъэр, псэушхъэхэр зэрэ-гырызэхэрэм фэдэх. Ащ фэдэу охътэ клэ-кыккэ шлү зэрэлъэгъухэрэр зи арыхэп рэхъатныгъэм егъэпшагъэхэмэ.

Зэккэ цыфэу чыгум тетхэм, бзыухэу, тхъаклүмкыхъэхэу, клэлэцлыккыхэу ащ цызеккэхэрэм макъэу кпапыхыкыгъэр, трамваймэ арысхэу зеккэхэзэ, самолет-мэ арыгъэклагъэхэу хэчъыгъэу имыфэ-хэзэ таксим зырадзэзэ, ятелефонмэ яжъ-гыу макъэу адрэ цыфмэ пчэдэжыым кышъэгъэжыагъэу атырапхъанккэрэп сыд

гъэм зэрэпылэ пэтзэ. Бырсыр зыдэщылэм шъхъафитыныгъэр шаукъо. Бырсыр шы, ау шъхъафитыныгъэ шылэп. Зэфэдэныгъи шылэп, ау бырсырыр бэ. Бырсыр ашлэ зэбгырыкыжыгъэх, шъхъадж иунэ, ишагу еклужыгъ, ау зэкъошныгъэр шылэп.

Симфоническэ оркестрэмэ рэхъат-ныгъэ кыуитын ылъэкышът. Адрэр зэккэ хъал-балыкъ, бырсыр.

Гъэзетхэмэр рэхъатныгъэмрэ сыдэу-щтэу зэхъуллэхэрэ? Гъэзетхэр хъулъфыгъэ лорых. Хъулъфыгъэр непэрэ мэфэ закъо-

Валерия НАРБИКОВА

РЭХЪАПНЫГЪ

фэдииза. Цыфыбэ зыдэщылэм макъэу кы-щыпылукыгъэр бэ, шъхъэр егъэузы, угу маккэ ешлы. Цыфхэр бэу ащылэнхэу щыгтэп пляжми, метромми, бассейнемми, урамы-ми, кинотеатрэмми. Телевизорымккэ цыфхэр бэмэ хъушът. Мары кыгъэлыгъо зы чыплэ бэу зэрэщызэрэгъоигъэхэр, мэшлорум итхысхъаи псыхъом зэрэккэ-лэгъэхэр, етланэ псым зэдыхахъаи зэ-клэри зэритхъалагъэхэр. Пнэчыжэ хъумэ цыфхэм нахъ уагъэхъурэп. Ар хэгъэккэ, тепладжэхэм чыжъэккэ ятеплэ нахъ тэрэз. Уапэчыжъэу уафатхэмэ нахъышлү. Писъмэхэмккэ сурэтхэмккэ. Сурэтхэм арытхэр зэрэрэхъатхэр. Ахэр бгъэшхэн-хэуи ишыклагъэп, ау шлү плъэгъунхэу фэй. Ахэм афэдэ дунаим кытехъуагъэп. Адрэ псэуэмэ бырсыр апылэ.

Урысыер къралыгъо бырсыр. Усаккэ-хэри бырсырых: махъэх, кэгъушылэх, лэутлэ ашлы, залышхомэ ачлэтых. Нэбгы-рэ зыщыпллымэ усэ кыфяджэнэу хэтэ зышлоригъоштыр. Псэуми анахъышлур микрофонккэ зэккэми зэхэхэу кэплоныр ары. Етланэ лэгу теох, теох, теох — уагъэ-пшыи.

Уегупшысапэмэ, шъхъафитыныгъэри, зэфэдэныгъэри, зэкъошныгъэри бырсыр лорых, хъал-балыкъ апылэ. Революционер зэккэми анахъ бырсыр, шъхъафитыны-

ккэ шы. Джащ фэд хъулъфыгъэр зэрэ-щытыр. Бзылфыгъэр гукъэкыжхэмэр кыуигупшысыхэрэмэр ахэтэу шы. Бзы-лфыгъэр тхыль еджэфэ хъулъфыгъэр гъэзет еджэ. Гъэзетым плэхэр еуцлэпых, краскэ заккэба, ау гугъатхъ, кызызэккэ-цыхыккэ келушгашъэрэм фэдэу мэкъэ шъышгъышгъыр пэлукы. Ау сыд лор фае-ми, хъулъфыгъэм изэщыгъо тырехы, уимыгъэхъоу диваным тель. Зи ылорэп. Рэхъат. Гъэзет тхъапэхэм шъышгъышгъ мэкъэ маккэр апэлукы, бжыхъэ пклэшгэмэ апылукыгъэрэм фэд. Зи бырсыр шылэп, зэ-ккэ кым-сым.

Уфэ дэдэу щытмэ, шлүлэгъум ури-хыжыагъэу щытмэ, бырсыр пшыи хъушът. Ау шлүлэгъум рэхъатныгъэр иклас сы-дигъоккэ. Шулъэгъум рэхъатныгъэр иб-зыу набгъу. Сыдигъоккэи иублапэр быр-сыр — угу убгъэ кыдэккыным фэдэу кытеу, куо-хъау зырызхэри кыыхэфэн-хэ ылъэкышът, цыганхэри хэтхэу, сыд фэдиз бырсыр пылми, тхъагъоу...

Уябэунри рэхъатныгъ.

Адрэр зэккэ бырсыр, хъал-балыкъ.

Ахъщэри бырсыр пкыгъомэ ащыщ, ар икыоу уилэмэ ары. Ау щымылэ зыхъу-ккэ, пшъхъэккэ бырсыр ухэт. Ахъщэми кылыккэ макъэ пэлукы, гъучи жъгъэй-хэм жъгъау кыло, чек тхылхэм пчъэгъэ

Усэхэр

ЧЭТЭО Сусан

Хэта зылуагъэр

Гъашиэм ызыныккэу клуагъэ:
Седжагъ, сьлфагъ, сьплуагъ.
Сыдэу ба сьгъашилэ хэфагъэр,
Хэмыфэгъэу закъор — зэфагъ.

Ау хэта зылуагъэр Дунаим
Тыщылумыккэнэу наем,
Тызфэе заккэу гъэпсыгъэу
Ренэу титыгъэу кьепсынэу?

Чыопсым имытхыгъэ хабзэ
Цыф гъашилэр мы Чым щыргъуазэ:
Зэ кьещыи, зэ ошгъу кьехы,
Зэ осым лъагъор кыыхъаи.

Гупшысэр зэлешлэ

Мазэр чэщ огум зэфаккэ кышъешилэ,
Нэфигагъо нэс гупшысэр зэлешлэ:
Пизф нэгъыфмэ зэ кысфыхэлплы,
Кыыздешлэу сшлоры ар кьангъэбыллы.

Псынс плоккэбэр инэгъурыхъоу
Кьеплхыхэ мазэр сиунэ нэхъоу.
Зэрэсизакъом ыгу егъэккэдоу
Гупшысэр пчэгум ащ регъэккэлоты.

Пкыхъыр кысфешэ ланэр ылыгъэу,
Сыгу кышъэфынэу лъэшэу дэгъулу.
Чэщым слъэгъугъэр ыуж пчэдэжыым
Дэжыжыи цагум кызымыплъэкыжыжыу.

зэфэшхъафыбэ адэт унэ ыгъэутккэплэу. Ахъщэ дэгъуккэ шлор зышъыбгъэпсэфын плъэкышът тынчэу зы чыплэ гохъ горэм.

Ау рэхъатныгъэр сыд фэдиз ахъщэккэи пшъэфын плъэкышътэп. Нычэпэ учъые-зэ пкыхъаплэм ухэтэу кыушхъэхъым укыизэ укъепккэхыи, ари рэхъатныгъ, дунаишхом тет цыфмэ укызызэхэхэу окуо-ми, ари рэхъатныгъ. Адрэ псэуэр бырсыр, хъал-балыкъ. Хыгъэхъунэ горэм утесэу, уизакъоу, зыми уимыгъэгумэккэу зыгор-рэхэр птхыныр дэгъу. Ау ащ фэдэ хы-гъэхъунэ тыдэ кыпхына. Арымырмэ сы-да цыфыр зыфэдэр, аппаратэу элект-ричествэм пыгъэнагъэм фэд. Электриче-ствэрэ газрэ уимылэхэу сыдэушгъэу ушы-лэщта. Свет щымылэмэ, уллагъэм фэд. Свет щымылэмэ ори ушымылэ фэд. Ма-шлор мэзым щыпшыгъэр рэхъатэу мэ-сты, удэгъушылэни плъэкышът ыккэи рэ-хъат.

Цыф жъугъэхэр зэрыз транспортыр бырсыр кышлы зэпытынэу кыаугупшы-сыгъэ фэд. Цыф куп уахэсэу оккэ, зэккэ зэгъусэхэу зы лъэныккэоккэ маккэ, ащ уккэупчлэжыныу щытэп. Троллейбусыр лаеу мэгырзыми, ари, метрори зыгорэ-ушгъэу пшылэнхэ плъэкышът. Мэшлорур ары мыхъухэщтыр. Мыхъужыкхэ хъумэ, угу зыфэщагъэ горэм угосэу купе рэхъа-тым уисын. Умышлэрэ цыф горэ кыб-дисышът нэмылэмэ, зыми умыккылахэмэ нахъышлү. Ащыгъум самолетккэ убыбы-ныр нахъ дэгъу. Ау мэшлорур зэккэсысэу, кыукъукъу-щыкыкыу ригъалоу, кьэгъэ-заплэмэ ащыцлацлэзэ ккэ хъумэ шлү плъэ-гъурэр кыбгосэу, шаибжъэр, санэр уила-нэ тетмэ, джащыгъум рэхъат.

Адрэ псэуэр зэккэ бырсыр, хъал-ба-лыкъ.

Хъаккэщри, чыеплэ дахэхэри сыд зэ-рэбылымхэр зы унэ цыккэу закъом кыб-дисэу угу хэтлагъэр. Ори чыенным ури-лээшъожагъэу, ежыри хэпзагъэу, кыбгогъэпклагъэм фэдэу кыбгогъэу, жыи кызыррищэрэр зэхапшлэу, адрэр зэ-ккэ бырсыр.

Тхаккэу Валерия Нарбикуам итхы-гъэу «Тишина» зыфилорэр (2012-рэ илгъэсым мэлылфэгъум и 5-м «Неза-висимая газета» зыфилорэм кышъыха-уыгъ) адыгабзэккэ зызыдзэккыгъэр Къу-еккэ Аслъанбий.

ЛЪЭГЪО НЭФ

Мы кызбарыр кысфэ-зылотагэр сильэпкэ-гъоу, синыйджэгъужэу, илэ-сишээрэ тлоклитурэ блырэ зыныбжэ абхъазылэу Бжаные Шыханчэрий ары. Ары, сыхукуагъэп, ащ ыныбжэ илэ-сишээрэ тлоклитурэ блырэ, нахыбэнкы хъун, ау нахь маклэп. Ащ фэдэ ныбжэ зэрлэзи уехьопсэнэу псауныгъэ дэгъу ил, ар сэ сшъхэклэ сыушэтыгъэ.

Ащыгъум Сыхъум дэт хьаклэщэу «Абхазия» зыфиорэм сисыгъ. Мафэ горэм тызэгъусэу лъэсэу тыдэклауэзэ, ящэ-нэрэ кыатым тызынэсым, сыгу лъэшэу кызырэтээрэр зэхэс-шлагъэ, жы тлэкъу зыгузгъэ-хъанэу сыкъэуцугъ. Лыжъым кылыуатэрэр зэпимыгъэу ыккы кэмыуцуоу, лъэонэ зауэлкэ сапэ ишъыгъэу кызызэплъэкым, сиоф зэрэмдэгъу дэдэм гу кылытагъ, кэгъумэ-кыгъэу кысэупчыл:

— Сыда кыпшышлыгъэр? Улэпэуагъа?

— Хъау, хъау, — сгуагъэ, сыбгъашъо сытелэбжызызэ. — Сыгу...

Ынэгуклэ кэсшлагъ кэсгуагъэр икыоу кызырэгъурымы-гуагъэр, кыгъэшлагъэм ыгу зыпарэкли зэрымыгъэгумэкы-гъэр, ар зыдэщылъ чыплэми егупшысэнууи кызырэхэмы-кыгъэр... Сиунэ тызехъажым креслэм итхысхы, сызыщыт-хэрэ ланэм телъ тхылъхэм ахэ-плыхъуу ригъэжыагъ.

— Абхъазыбзэклэ тхыгъэ тхылъхэр уилэха? — псынклэу ар кысэупчылъ.

— Сымылэ хъуна, — сгуи, абхъаз тхакломэ атхыгъэ тхылъ зауэл ыпашъхъэ кысхыагъ.

— Ар дэгъу! — ело. Тлэкъу зытешлэм, етлани кысэупчылъ.

— Адэ Апэрэ абхъаз тхылъыр уила? Зэклэмэ апэу кы-хаутыгъэгъэ тхылъыр ары зы-фаслорэр?

Ар кызыкълэупчлэрэ тхылъыр зыфэдэр кызыгурыгуагъэу, сычхыпчыгъэ, есэлэ:

— Хъау, силэп, сильаплэу Шыханчэрий, а тхылъ шлагъор силэп, слъэгъунэуи сина-сып кыхыгъэп...

— Сэ слъэгъугъэ! — чэфэу, гушлом зэрихъэу лыжъым кыло, ылэхэр кысфешэйхшэ, кыпегъахъо:

— Мы сляпэхэмкли тхылъым инэклубгъохэр зэпрыз-гъэзагъэх!..

Сэ кысэгъумэкыгъ.

— Сидигъау ар зыхъугъэр, Шыханчэрий? Тыда ар зы-щыхъугъэри? Кысфэуат!

Шыханчэрые кысфилотагъэм кыныбэ зыльэгъугъэ, тхъамыклэгъуабэ зэпызычыгъэ сильэпкэ цыкълэ ищылэныгъэ щыщ тарихъ пычыгъо сынэгъу кыккыгъэуцожыгъ. Ащ сыгу кыгъэкълэжыгъэ мыщ фэдэ пэ-сэрэ тхыдэжыагъ:

Заор зыфэмыукълэжыкырэ кэралыгъо горэ зэфыщытыклэ дэгъу зыдырилэ игъунэгъу кэралыгъом зыфигъэзагъ дзэклэ, лашэклэ ишлуагъэ кыригъэ-кынымы шыугъэу. Ау ахэм ачылпэклэ ыныбжэ хэклотагъэу, теплэи имылэу лыжъ горэ кы-фагъэклауагъ. Мыдрэхэм ягъу-нэгъухэр кыадэхъашхыгъэу

кыашлошлыгъ, хьаклэми фэмы-чэф шлагъохэу пэгъокыгъэх.

Лыжъым зэклэ кыгуры-гуагъ, ау кызыхыгъэщыгъэп. Чыплэ кыин дэдэ ифэгъадзэм ыпашъхъэ кыиуцуи, усэмэ кы-джэу ригъэжыагъ. Умыгъэшлэ-гъон умылгъэжыгъэу клочлэ лъэ-шырэ шлошъхъуныгъэ пыгъэрэ дзэм кыщигъэушыгъэх, гъу-нэ зымылэ шлулэгъоу ичылъгу-лэплэ фыуилэн фаем кыхэ-кырэ гузэхэшлэ иныр зэхы-шлагъ, ыкли яшъхъафитыны-гъэ кызырэхъумэн фаем дзэ-кълэжыгъэ кыфилэтыхи, зыкы-ригъэшлэжыгъэ, зыгу-зыкълэ-зэиклэу пыидзэм зыфагъази,

Цыфхэр ямыдэлухэу, зы-кыалэту алоты, типщыхэм кы-бар нэпчылхэр атлупшыщы-гъэх, хэгъэгум тетыгъор щы-зылыгъэм яшлэ хэлъэу, зыпари зымышлэхэр чылагъомэ ате-банэхэти зэрапхъоштыгъэх, яунэхэр тырагъэстыкышты-гъэх, зэрэчылагъохэуи чым-щызы ащылъыгъэх, ящы-сыплэхэр кырагъэбгынэщы-гъэх. Джащ фэдэу адзеклау-гъэх Гагри, Гумысти, Дали. Дээрэклэпэ-Сыхъум гъогум ыбгъухэм кыащегъэжыагъэу, Кавказ кыушъхъэтыхэм анэсы-жыу шьоф рашыкыгъ. Тыр-ку кыушъхъэм арысхэу мухъа-

кылыгъэм шлоигъоу яушъы-ищтыгъ: «Цыфхэр, зыжъу-гъэпыт! Шыуагъэчлэрэ шыу-лыгъэрэ зэдежъугъалэх! — ылоштыгъэ ащ. — Шыуагъэ-мо кыушъхъэм! Ахэр Тыркуем ипадишах кыытфигъэклауагъэх. Тхъам шлу зыфишлэн типщэу Алэбый ащ дэжэ клотгъагъэ, тэщ пай елэлуэнуу. Тызыщы-лэжъэн чыгуи, рэхъатныгъи тигъэгъотынхэу кыгъэгъу-гъагъ. Алэбый игъусагъ Мафи. Шыукъедэлэу ащ мухъаджыр — гумистинхэм кыарилуалэ-рэм». А лъэхъаным джыри тшлэщтыгъэгон ар члэ зымылэ тхъагъэпчыжъэу Алэбый го-

нахыбэрэ сыщылэн слъэкы-жыщтэп! Гугъумрэ тхъамы-клагъомрэ пагъэгъукырэ бы-дзышэмклэ клэлэцкылухэр ны-хэм агъэххэжынынхэ бэрэ зэ-рамылгъэкыжыщтыр сэлъэ-гъу. Кыжъугурылонэу сыфай, урысхэр дэгъоу сэ зэрэсшлэ-хэрэр, ахэм тэ, абхъазхэр, та-лъэгъу зэрэмыхъурэр. Мыщ шыукызынэклэ шыуиклодэщт! Тыркуем шыузыкълэжыкы-падишахым ижъау шыучлэ-тыщт. Гушлуагъэрэ насыпрэ шыуилэнэу сыфай. Шыуеужыр, зышъумыгъэгужыу, класэ мы-хъузэ, кыушъхъэм шыуары-тхысх. Ащ нахыбэрэ мыщ шыуисыжы хъуштэп. Ащ сэри сыщышъуигъусэщт. Ар зэрэ-рэщыпкыэр сипщ гушылэклэ кысэушыхыаты!»

Шъоудыд Хьиб кызызэ-плъэкым, цыфмэ яджэнджэщ зэрэклэжыкыэрэ анэгъумэ акли-лэгъуагъ.

«Зэрэуишъыпкыэр тшлэш бгъэхъугъэ, Алэбый, цыхъэ кыпфэтэшлэ», — ылуи, ихъат-кыуртхэр ыгъэхъазырыжы-гъэх, илахылл-благъэхэми ыуж ихъанхэу аригуагъ. Ащ шысэ тырахи зэклэри езэрэфыжыагъ. Ошлэ-дэмышлэу акыбыклэ мэ-кыэ ныбжыкылэ чан кыщы-лугъ:

«Шыукъэуцу, цыфхэр! Тыдэ шыуежыагъа? Шыумышлэрэ чыгухэм, Тыркуем кыащы-шыукълэжыу, шыушъхъэ зэшъу-кыыллэщтыр шыумышлэу, зафэ-жыугъэцкылоу шыуитынэу ара шыузыфаер? Бэшлагъа ахэр зышъумылгъэгъугъэхэр? Шыуа-фэзэщыгъа? Ти Апснэ дахэ ибзэ хэтэ кызылгъэхъушъунэ-рэр?»

Зэклэри кызызэплъэкы-хэм — гъэхъунэм ыкыбыклэ хэлэтыкыгъэ бгышъхъэ цы-кълум тет Тейб алэгъугъ. Мэ-кълумэщышлэхэм ар дэгъу дэ-дэу ашлэщтыгъ: пщыхэм мы-хъо-мышлагъэу зэхашыхъэ-хэрэр кычлэзыгъэщыхэрэм, ахэм апэуцужыщыгъэгъэхэм, пщыхэм якъотэгъу нэй-псые-хэм кызыгъэлэжыщтыгъэхэм Тейб ащыщыгъ.

Тейб ымакъэ джыри нахь кылуагъэ хэлъэу, кылорэм шлошъхъуныгъэ пытэ фырилэу кылуштыгъ: «Хымэ чыгуи чыплэ рэхъат шыжъугъоты-ным шыушымыгъу! Зыщы-шъумыгъэгъуш: тэ ти Апснэ иогурэ ичылгурэ анахь дахэ тыди щыдгъотыщтэп! Алэбый шыуегъаплэ. Ар кыолэжэ шлу-цлэмэ кыолэжэ фыжъэу ахэтэп, адрэпшымэ афэдэкабз ари, шыуеклодылэщт!»

«Кыаплорэр тэрэзэп, Тейб! — кыхъэкууыкыгъ Мафэ. — Кы-зыгурыгъау, пклэ илэжъэп мыщ укыинэным! Некло, ори узы-дитшыжыщт! Зэгъашлэ, ащ укыиземызгъыклэ — зыпари хъун кыошъуылэщтэп...»

«Хъадэгъум шымыщтэрэр бгъэщынэн плъэкыштыгъ», — кытыжыгъэ джэуапыр Тейб.

Цыфхэр, ашлэщтыр амы-шлэу, джыри кызытэуцагъэх. Хэт кылорэр ара нахь тэрэ-зыр? Тейба, хъауми Алэбый? Алэбый гъэпчлэклауа, хъауми кылорэр шыпкыа?

(Джыри кыкълэжыкыошты).

ЛАКЫРБЭ Михаил

АПЭРЭ ТХЫЛЪ

Абхъаз новеллэхэр

кызыгъэуцунхэ зылгъэклэн щымылэу, утын лъэш рахи кы-рагъэлэжыгъ, зыкымылэты-жынынэу зэхэгъэтэкъуагъ.

Джары гушылэм кыуагъэу илэр зыфэдэр!

— Сыдигъу пгуагъи ар зы-хъугъэр? — кыкълэупчлэжыгъ Шыханчэрые, ынэхэр уплы-цлагъэхэу такыкытлэ горэм егупшысагъ... — Сызэрэнэ-гуерэмклэ, илэсишъэ фэдиз хъугъэщт... О уеджагъ, пшлэн фае а лъэхъанэу, типщыхэм тлэпкэ тичылгу кыбгынэн фаеу чыплэ кыин зэрэрагъэу-цогъагъэр. Джа лъэхъаныр ары ар зыхъугъагъэр.

— Мухъаджырхэр ара зы-фаплорэр? — сеупчылъ.

— Ары... — гукъэо-гуклаер ынэгъу кычлэщыгъ. — Ахэм сэри сахэтэу Тыркуем тырафы-нэу щытыгъ. А тхъамыклагъом тыщызыухъумагъэр джа кыкызыкълэупчлэгъэ тхылъыр ары. Ти Апэрэ абхъаз тхылъыр ары!.. Щылэныгъэм бэрэ шы-хъоу кыхыкылы: зэмыжэгъэхэ лофыгъо горэм зэклэ кызынэ-рыгъазэу, цыфхэм ящылэкли зэблэхъоу...

Шыханчэрые игушылэхэм бэшлагъэу блэкыгъэ охътэ тхъамыклэгъошхом щыщ пы-чыгъохэр сынэгъу кыклагъэу-уцожыгъэх.

... Илэс штищэр загъэ-пщылэ ужим тыркүмэ Абхъа-зыр кыабгынэн фаеу хъугъэ. Типщыхэм ялүмэтхэр ягъусэхэу урысхэм яхэбзэ зэфыщыты-клэхэр бэкклэ нахь дэу, такы-ханэ мыхъухэщтэу, Тыркуем тикыжыкымы шылэклэшлэу тилэ-щтэу алозэ, кыбар нэпчылхэр агъэлухэу, цыфхэр агъэлухэу, агъэллэхъухэу фежыагъэх. Типщыхэм ар фэдэхэклэпэу кыагъотыгъ. Мэкълумэщышлэ-хэм ячылгухэр ащэнхшэ, ахэм кыаклэжырэ мылгъуу зыкыуа-ублыгожыын агу хэлъыгъ.

Ау цыфхэр ячылгу, ялфы-плэ кыабгынэнэу фэягъэхэп, зэ-рафэлэкклэу икыжыкыны лофым пэуцужыщтыгъэх.

джырхэр хым зэпырыкы-жыкыхэти, хымэ чыгухэм ары-лыхъажыщтыгъэх...

Абхъаз лъэпкыым а лъэхъа-ным кыинэу зэпичыгъэр, ушэ-тыплэу зырыкыгъэхэр хылыгъэ дэдагъэх.

Егъашлэми сщымыгъушъ-жынынэу сыгу кынагъ Бжаные Шыханчэрые сызэрэлүклэгъа-гъэр. Зигугъу кыэтшлэрэ блэ-кыгъэ ллэшлэгъум ия 60 — 80-рэ илэсхэм цылэгъэ хъу-гъэ-шлагъэхэр зыльэгъугъэу, ышъхъэкклэ ахэлэжыагъэу, а лъэхъанхэм хэмыкълэжыкыны ужхэр зыгу кытырангъэ тилэ-пкэ фэгъэхыгъэу Бжаные Шыханчэрые мары кылотэ-жыкыгъэр.

... Бжыхъэ отл-псытлэ Иягъ. Мэфитф хъугъэу зэпымыоу ошхыр кыешхыщтыгъ. Тичы-опси зичылгу кызыбгынагъэу икыжыкыныр ыгъэжыщтыгъ-гъэхэм фэдагъ.

А мафэм икыжыкынынхэу зы-чэзыгъэр абжуйхэр ары — Абхъазым икыблэ лъэныкыо щыпсэурэ абхъазхэр ары. Псы-хъоу Меркулэ икыжыкыплэ джэ-икыжыкыны зыгу хэлъхэр бгъу-пстэумкли кыарыкылыхэзэ, кы-щызэрэуэгъоштыгъэх. Цыф-хэм кыабгынэгъэ, машлом зэ-лэштэгъэ унэхэр кыжъэу кыэ-лагъотыгъэх. Цухэмрэ псы-цухэмрэ зыклэшлэгъэ кухэу, цыфмэ яхъащыпхэр зырыл-хэр псынжыкымы ерагъэу ха-щыщтыгъэх. Кыиугъэ псыхъом зэпигъэлэгъэ гъогур цыфмэ кыинклэ зэпачыщтыгъэ. Цы-фишъэ пчъагъэ мы чыплэм кыщызэрэуэгъоштыгъэ, ящы-гъын зылыгъыгъэхэм апкэ од-хэр кыапырыщыщтыгъэх. Кыяжэрэр, кыапыщылыр амы-шлэу хым, плызыхэзэ, халпъэ-щтыгъэх: «Сыд гушэр кыта-жэра, хымэ чым сыда щыт-шлэщтыр?» — алорэм фэдагъ.

Цыфхэр зыщызэхэтхэ гъэ-хъунэм уиыгъагъэу, кыжъуштыр кыэшлэгъуаеу щырэхъатыгъ. Чылуэ Гулэ щыщ сиблагъэу Шъоудыд Хьиб цыфхэм агу

хъажыгъэу, кыдеушъэкклэу ыуж зэритыгъэр.

«Шъоудыд Хьиб кышъуи-гуагъэр шыпкыэ, скъошхэр, — кыдырегъаштэ Мафэ. — Тхэ сэлэ, гумистинхэр тырку чы-гум джэнэт чыгуи фэдэу зэрэ-щыпсэуэхэрэмклэ. Падиша-хыр ахэм иблэгъэ шыпкыэхэм афэдэу кыагъэжыкыгъ». А гу-шылэхэр Мафэ кылогъэхэ кыо-дыеу Алэбый икыотэгъухэр игъусэхэу пчэгум кыхыагъ.

«Сыда шыуагъэрэр? — пхъа-шэу цыфмэ закыфигъэзагъ ащ. — Падишакымы икыушъ-хэр нэкклэу лүкыжыкынынхэу ара шыузыфаер?» Мыщ дэжыкымы Шъоудыд Хьиб теубытэгъэ-пытагъэ хэлъэу Алэбый кы-кълэлагъ.

«Кыатлорэм кыедэлэу, Алэ-бый, — кыыригъэжыагъ ащ, Алэбый ынэмэ аклаплэзэ. — Кынышхом тызэрэхэтыр олгъэу, клочладжи тыхъугъ. Тичылф нахышлуохэр зэо мы-ухыжыкымы хэллодагъэх. Тичы-лэхэр тырагъэстыкыгъэхэу тыхэгъэгу тырафы. Хэтэ ахэр зилэшлагъэр? Типщыхэр ары. Ори упщ нахь мышлэми, узы-гъэшхагъэри узыплугъэри тэ-ры, ар пщыгъушлэ хъуштэп. Цыхъэ кыпфэтэшлэ тшлоигъу. Аламысыкымы кызыриорэм фэдэу кытагу: шыпкыа, пади-шакымы ыкыош-быслыкымынхэм тафигъадэу кытэдэжыжъэу зэ-ралорэр? Ащ кылорэми ежы-ми цыхъэ афэпшы хъуштэ? Ти Апснэ пэчыжъэ хымэ чыгуи сыда кыщытажэрэр?»

Гъэхъунэм джыри гумэкы-гъошхо зыхэлэ кымы-сымыр кыиуцагъ. Мылэшэу, мэкклэ-маклэу кыопшылэрэм фэдэу, Алэбый ымакъэ кылулгъ:

«Сигупсэхэу, сильэпкыэгъу тхъамыклэхэр! — кыыригъэ-жыагъ ащ. — Кыинэу шыулэ-жыурэр, шыуишъхъэгъусэхэм, шыуанэхэм, клалэхэм анэпсэу кыетэкъохырэр слъэгъуныр сэрклэ зэрэжыкыны дэдэр кы-жыгуурылон шыулгъэклэныу шыушытыгъэмэ! Ауштэу ащ

Гъэмэфэ зыгъэнсэфыгъор

КлэлэЦыкхэм языгбэспэ-
фыго уахтэ мы лагерым зэ-
рэшагьаКорэр эдгьашлэмэ
тшлоигьоу джырэблагьэ ащ
тыклогьагь. «Горнэм» тызэрэ-
лүхэу кьэрэгьулэр кытпэгьо-
кыгь, тызышыщыр зетэлэ нэ-
ужыр ары нылэп щагум тызы-
дигьэхьагьэр. Мыш дэжым
кыныхьэдгьэщын ащ идэха-
гьэрэ икьэбзагьэрэ нэр плэпа-
хэу зэрэщтыгьэр. Зыгбэспэ-
фыплэ чыплэм ипашэу Татьяна
Нихотинар бэ темышлэу
кыткларыхьагь ыкы тызыгьэ-
гумэкьырэ упчлэхэм яджэуап-
хэр кьаритыгьэгьэх.

— ЗэкIэмкIи лагерым зы-
цагъэпсэфынэу нэбгырэ 384-рэ
къекIоллагъ, — къеулагъ аш. —
Ахэм ащыщэу кIэлэеджэкIо
270-р Адыгейм ичIыпIэ зэф-
шыхъафхэм, адрэхэр Моск-
ва ыкIи нэмыкI шьолъыр-
хэм къарыкIыгъэх. Республи-
кэм апэрэу къэкIогъэ кIэлэ-
цIыкIлүхэм нэгүшIоу тапэ-
гъокIыгъ, шэн-хабзэу тифэхэм
нэлүас афэтэшых, чIыпIэ да-
хэхэр ятэгъэлъэгъух. Зы мафэ
къыхэкIырэп ныбжьыкIэхэр
экскурсие тымышхэу, ар зыты-
мыгъэцакIэкIэ пкIэнчбэу ма-
фэр кIуагъэу сэлъыт. КIалэу
зызыгъэпсэфыхэрэм ныбджэ-
гъуныгъэшхо азыфагу къызэри-
хъагъэм лъэшэу тегъэгүшIо
яджэ кIожыххэм и интерне-
тымкIэ зэдэгүшIыэнхэу ао.
Отряд 13 хуэр купышхохэм
вожатэ тIурытIу ахэт. КIэлэ-
цIыкIлүхэм Iоф адэзышIэшт
нахыжъхэр дэгъоу тэгъэхазы-
рых, семинархэр ренэу афызэ-
хэтэшэх. Адыгэ къэралыгъо
университетым зэзгъыныгъэ
дэтшIыгъэу студентхэр сем-

нарым къекIуалIэх. Мыггэрэ
зыггэпсэфыгъо уахътэм прак-
тикэ тилагерь шызыхыерэр
нэбгырэ 22-рэ. Бэрэ кыхэкIы
ныбжыкIэу мыщ зышызы-
ггэпсэфыштыггэхэр вожатэу
кыгтфэкIожыхыху. Тхамэфи-
щым кыкIоцI лагерым шы-
лэшт кIэлэцIыкIухэм уахътэу
мышц шаггакIорэр ащымы-
ггупшэжынуу ггэшлэггонэу,
чэфэу зэрэзэхэтцэщтым ты-
пыль. ЛэьныкыуищыкIэ кIэлэ-
еджакIохэм Iоф адэтэшлэ. Ту-
ризмэм, патриотизмэм, духовнэ
пIуныггэм афэггэхыггэ Iоф-
тхыабзэхэр, зэнэкьокьухэр
афызэхэтэшэх. Зипсауныггэ
зэщыкьоггэ сабийхэм мафэ
кьэс ящыкIэггэ Iэпылэггур
медицинэ иIофышIэхэм ара-
ггэггэботы.

КІэлэЦІкІлүхэм язгыгэпсэ-
фыгэо уахтэ гүпсэфуэ, шап-
хэм тетэу реклокІы. Роспот-
ребнадзорым АР-мкІэ и ГьэЮ-
рышлалІэ кыггьэуцүгьэ хабзэ-

хэм атэтэу Иоф тэшлэ. Уахьтэу
кѳуагъэм цэкъаплэхэр хьацл-
паллэхэмрэ хьацл-уцлхэмрэ
апкъ кьиклЫкІэ апкъышгьолхэм
ялэху е зэпахырэ уз къяузы-
гъэу кьыхэкІыгъэп.

Программэ гъэшлэгъонэу зэхэдгъэуцаугъэм тетэу тилофшэн тэгъэпсы. Пчэдыжъ къэс орэд чэфыр кIэтэу зарядкэ ятэгъэшш. АКЪУ-м физкультурэмрэ дзюдомеркIэ и Институт шеджэрэ студентхэм зэхашэрэ спорт зэнэкьокъухэр пшгъэшгъэжьыехэми шгъэожъыехэми лъэшэу агу рехых. Спорт джэгуным нэмыкIэу кIэлэцIыкIухэм ясэнаушыгъэ кызысшагъэлэгъон зыщальэкIышт лэфхьабзэхэри зэхашэх.

Ильэс 16 хуыгъэ Татьяна Нихотинар лагерым зипашэр. Аужырэ ильэсхэм лагерым изытет зэхашшэу нахьшшум ыгъэныкъоклэ зэхоклныгъэ фэхьугъ. Дахэ, къабзэ, къэгъагъэхэмклэ гъэклэрэклагъэ, джэгуплэ зэфэшъхæфæу илэхэр жъау чыпплэхэм ашагъэуцү-

**Жьоныгъуаклэм и 26-м кыщегъэжъагъэу
Мыекъопэ районм ит къутырэу Камен-
номостскэм дэт лагерэу «Горная»
зыфилорэм илофшлэн ригъэжъагъ. Мы ма-
фэхэм апэрэ ыкли ятлонэрэ клэлээджэкло
купхэм языгъэпсэфыгъо чэзыу аухи ящэ-
нэрэ зыгъэпсэфыгъор рагъэжъагъ.**

гэх. Пкыгыгъоу дэтыр зэкIэри гуфэбэныгъэ хэлъу кызырэхэ-хыгъэр кыхэхы. Шагум узыдахэкIэ пшысэ горэм ухэфагъэм фэд, мултыфильмэхэм, пшысэхэм ахэт персонажхэр статуеткэ шлыгъэхэу дэтых, пхъэм

тыр кызээрэгэгүнэрэр, гымылапхэу арагэшхыцтхэр шапхэхэм зрадиштэрэр, зыми фэмыгэзагэхэу клэлэцкүлүхэр урамым зэрэтемытхэр лагерым ипашэ кыти-
лүарг.

штхэр,зыщычбыештхэр, зы-
щыджэгуштхэр ятэгъэлыгъу.
МэфэкI зэхыхъху тшIыхэрэм
кътатэгъэблагъэх. Мары мы
мафэхэм яшэнэрэ чэзыур кы-
зэрээзIутхыгъэм фэгъэхыгъэ
зэхыхэм кIэлэцIыкIухэм яа-
хылызэ бэ къеклолIагъагъэр.
Пшгъэжжыгъе горэм янэ шы-
кIэпщынэм кыыригъалоэзэ еж
орэд кыдиIуагъ. КIэлэцIыкIоу
къеклолIагъэхэм, зэкI пIоми
хъунэу, сэнаушыгъэ ахэльэу
кычIэкIыгъ. Еж-ежыеруэ
орэдхэри, сценариехэри зэхъ-
зылхъэхэрэр ахътых. Адыгъ.
урыс, нэмыкI къашгъохэр зэх-
хэм кыщашIыгъэх. Анахъ
цIыкIухэм джэнэ фыж дахэ-
хэр ащыгъху вальс къешла-
гъэх. Урысыем, Адыгеим ыкIи
еж лагерым фызэхалхъэгъэ
гимнхэр къаIуагъэх, — еIо
Т. Нихотинам.

Лагерьм ипашэ тыдзгушы-
Іэээ КіэлэңкыІухэр кызыэрэ-
кложыхэрэр кьэтшіагы. «Гор-
нэм» фэгъэхьыгъэ орэдыр
квалозэ ахэр кыткІэрыхьагъэх.
ГушыІэгъу тызыфэхьугъэ шъэ-
ожыыхэмІ пшъэшъэжыыхэмІ
языгъепсэфыгъо уахътэ гъэ-
шІэгъонэу зрагъакІорэр кы-
таІуагы.

— Гъемафэм унэм уисы хьумэ зэщыгъо. Лагерым ушы-лэ зыхъуклэ нэлъасэ бэхэм уафэхьу. НэмыкӀ отрядхэм ахэт кӀалэхэм тадэджэгу, лъэныкӀо зэфӀшхьафхэмкӀэ тызэнэкӀо-кы. Зы унэгъо ин фэдэу, зэгу-рылоньгъэ тхэлъэу тизыгӀэп-сэфыгъо уахътэ мыщ ыцгъэгъа-кӀо, пчыхьэм дискотекэм ты-кышщышӀо, орэдхэр къэтӀлох. Хы ШыуцӀэ ӀушӀом тызыкӀошт мафэр къытфэмыгъэсыжьыу тежэ,— зӀэпахызэ къалыатэ кӀэлэцӀыкӀлэхэм.

— Зыгъэлсэфыпэм анахъзу къеклолагъэхэр зигъот мэкIэ унагъохэм къарыкIыгъэ кIэлэ-цыкIухэр, унэгъо лужьухэм ыкIи кынынгъо чыплэ ифэгъэ сабийхэр арых. Ахэм тынаIэ зэратедгъэтыцхымырэ тишIуагъэ зэрыдгъэкIыштымырэ тапышъ — кыхъегъашы Татьяна

— Апэрэ мафэхэм цыхьэ кытфашыщтыгэп, ау тызэ-рафыщтыр кызыгурэлом нахь кытпэблагэ хьугэх.

Нэпэ мыщ щыгъ кълэлэцЫ-
кIухэм языгъэпсэфыгъо уахъ-
тэ шышъхьэIум и 4-м аухыщт,
ау уахътэу мыщ щагъэкIуагъэр
агу къинэжъыщт.

ПАТІЙКЪО Анет.

Сурэтхэр тезыхыгээр Іэшынэ Аслъан.

ЯУАХЪТЭ

ГЭШІЭГОНЭУ

АГЪАКІО

хэшЫкЫгыгэ унэ цЫкЫхэмкІ
ЫкІ нэмЫкІхэмкІ гьэкІлэрэ-
кІагэ. Унэу зыщЫпсэхэрэри
зтэгэпсыхьагэз, шхэлэри
анахь кафе дэгьум фэдэу гьэп-
сыгэ.

ЧыпІэу лагерыр зыдэщы-

— Тишошлэн зэрээхатцэрэр агу рихьзу ильэс пчяаггэ хьуггэу зисабыйхэр тилагерь кьэзышэхэрэр ны-тыхэм ах-тых. Типчэхэр эклэми афы-злухыг. Сабыйхэр лагерым кьызащэхэклэ ахэр зыцшышхэ-

ТАРИХЪЫМРЭ ЛЪЭПКЪ ШІЭЖЪЫМРЭ

Джэджджэхьаблэмэ лыузыр ягунэс

Джэджджэхьаблэ шыщхэу Мыекьуапэ дэххэм я Адыгэ Хасэ зэхэсыгъо илагъ. Къуаджэм итарихъ гъэлъэплэгъэным, 1918-рэ илээсым лажьэ ямылэу аулыкьагъэхэ хульфыгъэхэм саугъэт афагъэуцуным, нэмыкІ Іофыгъохэм атегушылагъэх.

Лъэпкъ шІэжъыр гукъэкІыжъымырэ шыпкъэныгъэмырэ къашежъэ. Хъугъэ-шІагъэхэм зашщдгъэгъуазэ тшІоигъоу тарихъым тыкІэупчІэ хъумэ, джэуапыр зэгъэкІугъэу къытфамыуатэу къыхэкІы. БлэкІыгъэ уахътэр зыфэдагъэр аушъэфыныр зыгорэхэм нахъ къырагъэкІуми, шыІэныгъэм икуцэ итеуцогъухэм уашІокІын умылэкІынэу чІыплэ уеуцо. Мыхъо-мышІагъэхэр зезыхьагъэхэр, мэхъэджагъэ къызыхьагъэхэр бгъэпщынэнхэм паеп. Илээсыбэ хъугъэу зэдэпсэурэ лъэпкъхэр «зэщыгъонхэу», зэпэуцуныгъэхэр азыфагу къидгъэтэдженэу тыфэхэп. Адыгэлхэу хые фэкІод хъугъэхэм шъхьашъ афэтшІыгъэ, егъэшІэрэ гукъэкІыжъэу тІэнхэу тыфай. Тыфаеп ащ фэдэ тхьамыкІагъэ тэри, нэмыкІ лъэпкъхэм, тэ тилэпкъ къезышІагъэхэри зэрахэтхэу, къякІунэу.

Адыгеим итхэкІо цІэрылоу Бэртэрэ Хьамидэ 1918-рэ илээсым аулыкьгъэ адыгэлхэм ягъыбзэу ытхыгъэр мырэушщтэу къырегъажъэ:

Ей, сидунай, тыгъэр уашъхьагъми,

Фыртынэ машІор уашъом ычІэгъ.

Адыгэ тІэкІур, лыпысыр щигъачъу

УичІыгу рыкІуагъэр о зэо пчъагъ.

Тичылэ цІыкІухэр лажьэм зэрипхъоу,

ЗэтынэкІыгъэр лІэшІэгъу къин.

ЦІыфынсэ тхьапша тэ чІэтынагъэр,

Дунэ мыгъор, хэт къышІэжъын?

Кошхьаблэ, Гъобэкьуае, Къэзэныкьуае, нэмыкІ къуаджэмэ яхульфыгъэхэр къуаджэм дашыхъэ хэгъуашъхьэмэ ащакІыщтыгъэх. Лъыр зышагъэчъагъэр Адыгэ чІыгур ары, ау адыгэлхэр зыукІыгъэхэр, лъэпкъым ылъапсэ изычы зышІоигъуагъэхэр джырэ нэс икьоу тшІэхэрэп. Тарихълэжъхэм ар агъэунэфыгъэп, сыда

плэмэ дзэкІоллхэу къуаджэмэ къадахъщтыгъэхэм быракъ плъыжъхэр алыгъыгъэми, пачъыхъэу тырадзыгъэм идзэкІоллыгъэхэу бэмэ къалотэжъы.

— Тарихъыр сыд фэдагъэу къытфлагъэІэсыжъыщтми, лажъэ зымылэ хульфыгъэхэр егъашІэм тилыузыщтых, — къышІуагъэ зэхэхъэм джэджджэхьаблэмэ я Адыгэ Хасэу Мыекьуапэ шызэхашагъэм итхьаматэу Нэхэе Аслъан.

Гъобэкьуае укьыдэкІыгъэу Джэджджэхьаблэ укьакІозэ, адыгэлхэр зыцаукІыгъэгъэхэ чІыплэр нэплъэгъум къефэ. Джэджджэхьаблэ иныбжыкІэмэ ацІэкІэ Хъут Адамэ Адыгэ Хасэм къелъэлугъ зэхъшэн ІофыгъохэмкІэ Іэпылэгъу афэхъунэу. Мыгу Хъызыр, Дэрбэ Байзэт, Хъутыжъ Щамсудин, Дэрбэ Аскэр, Нэхэе Раджэб, Нэхэе Аслъан, нэмыкІхэри зэхэхъэм къышщыгушылагъэх.

Саугъэт агъэуцушт

Лажъэ зымылэ адыгэлхэр зыцаукІыгъэхэ чІыплэр къашІыхьашт, саугъэт шагъэуцушт. Мыгу Хъызыр къызэриуагъэу, саугъэтыр гум ранэжъышщтэп, лыплъэщтых. Джэджджэхьаблэ нэмыкІ саугъэтэу дэтхэм язэтегъэпсыхьажъын зэкІэми здырялофэу зэхэхъэм щалъытагъ. Ахъщэу пэлухьашщтыр зыугъошщт купыр нэбгырищ хъоу хадзыгъ. Ащ хагъэхьагъэхэр: Зэрамыку Валер, Дэрбэ Аскэр, Хъутыжъ Щамсудин.

— Ахъщэшхо ащ тефэщтэп, тыугъошнэу едгъэжъагъ, — еІо Зэрамыку Валерэ. — ТызщанІугъэ къуаджэм итарихъ дгъэлъэплэшт, тиамалкІэ тишІуагъэ едгъэкІышщт.

Джэджджэхьаблэ шыщхэу Мыекьуапэ дэххэм я Адыгэ Хасэ изэлукІэ сурэтыр къышщытырахыгъ.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьалэм ипшъэрылхэр зыгъэцакІэрэр иапэрэ гуадзэу

АУЛЪЭ Руслъан

ПшъэдэкІыжъ зыхьырэ секретарыр ХЪУРМЭ Хъусен

Редакциер зыдэщыІэр:
385000,
къ. Мыекьуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-пшъэдэкІыжъ зыхьырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зышаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыплэ гъэлорышІанІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зышщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекьуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр 4160
Индексхэр 52161 52162
Зак. 2327

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр
Сыхьатыр 18.00

КУШЪХЪЭФЭЧЪЭ СПОРТЫР

Адыгеир апэ ит

ТелефонкІэ къатыгъ. Урысыем кушъхъэфэчъэ (велосипед) спортымкІэ икомандэхэм язэнэкьокьу къалэу Самарэ щэкІо. Илээс 17-18 зыныбжхэр зыхэт купым Адыгэ Республикэм испортсменхэм апэрэ чІыплэр къышщыдахыгъ.

Километрэ 50-р тикомандэ дэгъоу къыкІугъ. Владимир Долгов, Александр Гребцов, Сергей Семенов, Владимир Хишкин, апэрэ чІыплэм яшъыпкъэу фэбэнагъэх, Адыгеим щытхур къыфахыгъ.

ЗэлашІэрэ командэу «Катюша-Итэрэм» хэтэу, Мыекьуапэ испортсменэу Александр Евтушенкэр илээс 19 — 21-рэ зыныбжхэм язэнэкьокьу хэлэжъагъ. Километрэ 50-р зэкІэми анахъ псынкІэу командэм къыкІуи, апэрэ чІыплэр къыфагъэшъошагъ.

Адыгеим испортсменхэу Кристина Савельевамрэ Алена Жур-

барэ Европэм изэнэкьокьу хэлэжъэщтых. АР-м кушъхъэфэчъэ спортымкІэ испорт еджаплэ ипащэу Анатолий Лелюк къэбар гушІуагъомэ тащигъэгъозагъ.

Адыгеир кушъхъэфэчъэ спортымкІэ Урысыем игупчэ мэхъу. Хэгъэгум изэнэкьокьухэр, Дунэе турнирхэр тиреспубликэ шызэхашэх. Спортсменхэм тигъогухэр агу рехьых, къэбар гъэшІэгъонхэр къызэфалотэжъхэу бэрэ тэлъэгъух. Адыгэ Республикэм кушъхъэфэчъэ спортымкІэ икомандэхэр дунаим шІэхэу цызэльашІэщтхэу тэгугъэ.

Сурэтыр Дунэе зэлукІэгъоу тиреспубликэ цыкІуагъэм къышщытырахыгъ.

ГАНДБОЛ

Лондон щешІэщтхэр

Олимпиадэ джэгъунхэу Лондон щыкІошщтхэм Урысыем ихэшыпыкІыгъэ бзылфыгъэ гандбол командэ ахэлэжъэщт. Тикомандэ итренер шъхьалэу Евгений Трефиловым нэбгырэ 14-мэ ацІэ къыриуагъ.

Близнова Ирина, Бодниева Людмила, Давыденко Екатерина, Жилин-скайте Виктория, Левина Ольга, Мареникова Екатерина, Муравьева Надежда, Постнова Людмила, Седойкина Анна, Сидорова Мария, Турей Эмилия, Хмырова Татьяна, Черноиваненко Ольга, Шипилова Наталья.

Мыекьуапэ шапІугъэ пшъагъэхэ ащыщ командэм хэтэп. Илээси 4-кІэ узэкІэІэбэжъмэ, А. Кареевар, И. Суслинар, Я. Усковар тихэшыпыкІыгъэ командэ хэтхэу Олимпиадэм хэлэжъагъэх. Е. Трефиловым ыштагъэхэр Тольятти, Волгоград, Ростов якомандэхэм ащешІэх. Тиспортсменхэм гъэхьагъэхэр ашІынхэу афэтэлэ.

НэкІубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТІЛЪ Нурбий.

ФУТБОЛ. АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

ЯтІонэрэ къекІокІыгъор лъэкІуатэ

Адыгэ Республикэм футболымкІэ изэнэкьокьу хэлэжъэрэ командэхэм ятІонэрэ къекІокІыгъор аублагъ. Купэу «КъохьанІэм» апэрэ зэлукІэгъухэр щыкІуагъэх.

«Адыгэкъал» Адыгэкъал — «Инэм» Тэхъутэмыкьое район — 3:1.
Къэлапчъэм Ізгуаор дзэдыдагъэхэр: Мамыекъо Салбий, Уджыхъу Рэмзан, Мурат Гамидовыр — «Адыгэкъал». Хьатитэ Алы — «Инэм».

«Улап» Красногвардейскэ район — «Пэнэжъыкьуай» Теуцожэ район — 3:0.

Зичэзыу ешІэгъухэр

27.07.
«Инэм» — «Пэнэжъыкьуай»
29.07.
«Улап» — «Адыгэкъал».